

Dr. juris

Gustav Smedals bok:

«Patriotisme og Landssvik»

sendes Dem portofritt mot inn-
sendelse av kr. 12,— til vårt
postgironr. 81827 eller direkte til
«8. Mai», Kr.sund N.

Nr. 34

Torsdag 23. november 1950

4. årg.

Major Langeland i Lagmannsretten:

I 1940 var det ingen som mente at medlemskap i NS var STRAFFBART

De som hjalp fienden i direkte krigsviktig arbeid er gått fri, men en mann som laget knekkebrød ER BLITT STRAFFET.

Vi som forstod § 86, ble forbauset over et slikt rettsoppgjør, sier Langeland

Den lenge bebudede rettssak mot direktør Arne Bergsvik og major Langeland begynte ved Oslo Lagmannsrett onsdag 15. november.

Etter at aktor hadde hatt ordet til gjennomgåelse av tiltalen fikk major Langeland ordet til et kort foredrag om hensikten med sine to bøker «Dømmer ikke» og «For at I ikke skal dømmes?»

«I forordet til min bok «Dømmer ikke», uttalte Langeland, stilte jeg spørsmålet: Når kommer den neste krig? Dette spørsmål var og er aktuelt, og er vi da mentalt rustet? Har vi klart for oss hvor langt borgerens lydighetsplikt strekker seg?

Det var dette spørsmål i forbindelse med det pågående rettsoppgjør jeg ville belyse med min bok, jeg ville som det står i boken, gi «et innlegg for sannhet og rett», da rettsoppgjøret «holdt på å bli en landsulykke». Rettsoppgjøret har skapt en splittelse som er farlig for landet.

Jeg har veiet alle hensyn og de argumenter som kunne anføres mot å utgi boken, men jeg fant utgivelsen nødvendig.

Som soldat har jeg opplevet 1905, og jeg har med forferdelse sett på ødeleggelsen av Norges forsvar i tiden

på at landets ungdom skulle gå i krig uforberedt og uten noe å hjelpe seg med. Jeg har hele mitt liv lest om krig og studert krigshistorie. Historien viser oss, at en okkupant alltid søker å utnytte det okkuperte land mest mulig. Landets administrasjonsapparat ble i okkupasjonstiden et redskap i fiendens hender, etter min mening, og de som hjelper fienden er ikke de beste.

Allerede i begynnelsen av krigen tenkte jeg på et kommende rettsoppgjør. Historien kjenner mange rettsoppgjør i forskjellige land. Urettvis rettsoppgjør har alltid ført til de største ulykkene. Og de som har dømt urett er tildels selv blitt dømt.

I 1940 mente jeg at medlemskap i NS, ikke var straffbart. Og i de første okkupasjonsårene traff jeg ingen som hadde en annen oppfatning. Sakførerforeningen sendte således sine medlemmer et sirkulære hvori disse stilles ganske fritt om de vil gå inn i NS, eller ikke. Man må derav slutte, at medlemskap ikke var straffbart.

Da krigen kom, gikk landets mest kjente menn inn i Administrasjonsrådet, som også ble ett redskap for okkupasjonsmakten. Administrasjonsrådet satte i gang skipsverfter til å arbeide med fiendens krigs-

nebu flyplass til hjelp for fiendens luftvåpen og Kongsberg våpenfabrikk ble satt i gang for å produsere kanoner til fienden. Dette var direkte krigsviktige arbeider. Ingen har ydet fienden større bistand enn å bygge krigsskip og kanoner. Jeg så dette.

Under rettsoppgjøret er de som gjorde dette gått fri, mens en mann som laget knekkebrød er blitt dømt. Vi som forstod § 86, ble forbauset over et slikt rettsoppgjør. Det er selve handlingen som betyr.

Jeg har også i min bok pekt på at dommere i okkupasjonstiden gikk utenom norsk lov. Vi kjempet mot arbeidstjenesten, men i den rettsak jeg har pekt på, ble en ung dame likevel dømt til 60 dagers fengsel betinget, for å ha unnlatt å møte til arbeidstjeneste. Det ble dømt etter okkupasjonsmaktens ulovlige lov.

I mai 1948 skrev jeg til Justisdepartementet om å utgi en oversikt om hva som var ansett for tillatt i okkupasjonstiden. Svaret var,

— Fortsettes side 6 —

Stortingsmelding nr. 64, bilag 2, ble utdelt i første rettsmøte i Bergsvik-Langelandsaken

VAR DET ET FORSØK på å påvirke lagmannsrettens medlemmer?

II. Advokat Borgen retter et skarpt angrep på Justisdepartementet

Offentliggjørelsen av beretningen i strid med våre grunnleggende rettsprinsipper

Hv. advokat Foss slo fast at stortingsmeldingen var subjektiv og prosederende

Riksadvokat Aulies «eventyrsamling» til Justisdepartementet som i høst ble sendt stortingsrådet under navnet Stortingsmelding nr. 64 med bilag nr. 2 ble allerede ved begynnelsen av lagmannsrettsaken mot Bergsvik og Langeland, utdelt til lagrettens medlemmer. Bilag nr. 2 omhandler nettopp den sak som lagmannsretten nå be-

handler. Det vakte pinlig oppmerksomhet at «Stortingsmeldingen» ble delt ut i lagmannsretten, og den ble til slutt innsamlet. Men dens tilstedeværelse førte imidlertid til at Bergsviks forsvarer, advokat Borgen, straks etter aktors innlegg i første rettsmøte, tok ordet og rettet et kraftig angrep på Justisdepartementet fordi det var gitt tillatelse til offentliggjørelse av den meget omskrevne Stortingsmelding nr. 64 med bilag 2.

Dagspressen hadde brukt denne meddelelse på en meget uheldig måte. Beretningen og bilaget var ikke bare referert men også kommentert, og enkelte aviser hadde kommet med sin dom. På denne måte, uttalte advokat Borgen, kan det skapes en opinion som kan påvirke lagretten. Den slags offentlig behandling av en sak som skal opp i retten, strider mot våre grunnleggende rettsprinsipper.

Advokat Foss, Langelands forsvarer, ga sin fulle tilslutning til det advokat Borgen hadde sagt. Han slo fast, at Stortingsmeldingen var subjektiv og prosederende, og han kjente til at det var

lagrettens medlemmer, hadde ganske sikkert en bevisst hensikt. Og derfor var lagmann Bonnevis henstilling om ikke å la seg påvirke helt på sin plass. Det viser at han fant å måtte skride inn mot de krefter, som ingen hensyn tar til lov og rett, men hensynsløst søker å gripe inn endog i rettens behandling og avgjørelse.

Vi går ut fra at lagrettens medlemmer følger lagmann Bonnevis henstilling, og ikke lar utenrettslige krefter få noen innflytelse på deres avgjørelse.

Men mere enn frekt er det, at påtalemyndighetens partsinnlegg på denne måte søkes smuglet inn i en sak — hvor påtalemyndigheten har sin representant, og hvis denne er lik de andre «aktører» som har opptrådt i rettens siden 1945, så vet han nok å ordlegge seg slik at han blir forstått på den riktige måten. — Det hadde imidlertid vært av stor interesse å fått rede på om aktor, konstituert statsadvokat Ryssdal hadde kjennskap til at Aulies «eventyrsamling» ble delt ut og hvem som hadde gitt ordre til det.

De som kastet Norge inn i A-pakten føler nå at snippen klemmer om strupen

Bare de menn med krig for øye — er villig til å gå med i dette pygmeverk

Redaktør Anders Lange skriver i avdøde Ole Reistad: «... som i alle ting var påpasselig nasjonal — selv etter okkupasjonen, da fremmede ville bortføre for meget av Bardufoss' krigsbytte. Da ga han bare den beskjed: Kom og ta det om De tør. Og de turde ikke, men reiste til kontorfolket i Oslo. Da turde de. Og da bøyde Ole Reistad igjen nakken for den norske unnfalleshet i militære spørsmål.»

Unnfalleshet er ikke her det riktige uttrykk! Men: Avtalt spill! Krigsmateriellet og forrådene som tyskerne etterlot — måtte fjernes eller ødelegges! Ellers hadde Norge kunnet velge en uavhengig nasjonal småstats naturlige linje: Den vepnede nøytralitet.

Og det ønsket Norges nye «okkupanter» ikke. Bare de menn som med krig for øye (se straffelovens paragraf 86) er villig til å gå Vestens erende i dette pygmeverk. Og disse er funnet kapable til å lede den «norske» forsvarsmakt! Bare de har den rette nasjonale holdning!

Eller som oberst Arthur Hauge usminket skriver fra sitt standkvarter i Mosjøen 8. september 1949 i Adresseavisen:

«Skal vi overhode skaffe oss et noenlunde brukbart forsvar, er det uavgjengelig nødvendig å rå bot på den nær sagt katastrofale mangel på materiell av forskjellig art som i dag er tilstede, og som er en av årsakene til at vi ikke kan utnytte våre verneplikts styrker.»

«Vi er faktisk i den situasjon at vi neppe kan gjenoppbygge vårt forsvar, hvis vi ikke velger vest — —»

Tenk materialmangel i Norge hvor det i fem år ble bygget festninger og støttepunkter og lagret alle tiders militærutstyr og forråd til en halv million mann!

Vi har nå valgt vest så det forslår. Nordmenn følger med uro «det stille heltemot» hvormed ambassadør Arne Sunde i Lake Success knytter neven, angivelig på det norske folks vegne — til vår østlige nabo, som ikke for lenge siden hjalp til med landets såkalte frigjøring.

Hvor mange titusener døde vil disse og liknende kjekkasserier komme til å koste vårt folk? De norske vismenn som kastet Norge hodekuls inn i A-pakten — uten å sikre seg militær sikkerhet overhode, føler nok nå at snippen klemmer om strupen! I USA reiser isolasjonstendensene hodet etter valget, og Robert Taft spør om det hele tatt er mulig å forsvare Vest-Europa!

Oberst Reistad kunne selvsagt ikke bli general i Norges militære «system». En tildragelse som den på Bardufoss var selvsagt mere enn nok. Han var av de menn som hadde nok varme i seg for den norske vinter. Han kunne stortrives i snø, i vinterbivuaiken, og på lette langrennski i den norske kuperte vinterskog — helst foran en patrulje.

Lykkelige Reistad, som sluttet sitt langrenn før Norge, som det ser ut, går inn i den natten, da de levende skal misunne de døde.

HØYESTERETTSADYOKAT DR. JURIS
GUSTAV SMEDAL

PATRIOTISME og LANDSSVIK

Hroar Hovden skriver: Denne bok må kjøpes av alle tidligere NS-folk og andre som har fått føle den «gjensiste rettsstat» på pelsen. Og ikke bare det: den må spredes — f. eks. brukes som gavebok — til slekt og venner rundt omkring. Og den må kjøpes av enhver som uten forhåndsinnstilling og fordommer søker sann viten om forholdene i vårt land i dag.

Boken koster pent innbundet med ekstra omslag kr. 12.—, portofritt tilsendt. Fåes hos mine forhandlere og kommisjonærer samt ved direkte henvendelse til undertegnede. Agenter og forhandlere ansettes med høy provisjon eller rabatt overalt i Norge hvor jeg tidligere ikke er representert.

KARL SEELAND — OPPEGÅRD ST.

SE OPP!

Det er avtalt at den som innsender ovenstående røde annonse sammen med kr. 12.— til **KARL SEELAND, Oppegård st.**, får boken tilsendt portofritt — samt boken: «Folkedommen over Rettssvikerne» av Harsem.

Tilbudet gjelder kun mot innsendelse av den farvede annonse, som ikke gjentas.

ende, og nan kjente til at det var sendt skriv til Stortinget i den anledning.

Rettens administrator, lagmann Bonnevie uttalte, at han anså det meget uheldig at denne innberetning var kommet ut. Han henstilte til lagretten ikke å la seg påvirke utenfra av det som var skrevet, men bare ta hensyn til hva som kommer frem i retten.

De som foranlediget Stortingsmelding nr. 64, bilag 2 delt ut til

Ulf Breien er argentinsk statsborger.

HANS ARRESTASJON HAR VAKT OPPSIKT I BUENOS AIRES

Det var jubel i dagspressen og kringkastingen den dagen meldingen kom om at Ulf Breien var blitt arrestert i København.

I flere år har Breien nå oppholdt seg i Argentina. Han var nå på vei til Sverige for å hente sin svenskfødte hustru. For en tid siden ble han argentinsk borger.

Etter hva det blir meldt oss fra Buenos Aires, regner en der med at Breiens reise til Europa er blitt meldt til de norske myndigheter fra en bestemt klikk der. De norske makthavere har så ikke vært sene med å skride til handling.

Begivenheten har vakt stor oppsikt i Buenos Aires, og en er meget spent på hva danskene akter å gjøre.

Det er imidlertid ikke så like til — hverken for danskene eller de norske makthavere å holde en argentinsk borger bak lås og slå, og særlig hvis vedkommende kan godt gjøre at han reiser på lovlig vis. — Det er derfor mulig at stortalerne både i Danmark og Norge kommer til å avstå fra å utføre sine hensikter. Norge står f. a. for av ikke noe særlig høyt hos de argentinske myndigheter, og det skal derfor svært lite til for å gjøre situasjonen verre.

Visste den norske regjering om den engelske invasjonsplan allerede i januar?

REGJERINGENS INNSTILLING OM IKKE MOTSTAND MOT VESTMAKTENE — TVANG TYSKLAND TIL HANDLING

Oslopressen saboterte dr. Scharffenbergs oppsiktsvekkende foredrag i Norges Fredslag.

I sitt foredrag den 4. oktober i Norges Fredslag, kom dr. Scharffenberg med så oppsiktsvekkende opplysninger, at Oslopressen fant at det var best at offentligheten ikke fikk rede på de kjensgjerninger Scharffenberg la frem. Av den grunn ble også foredraget bare delvis referert av to aviser, nemlig «Friheten» og «Morgenbladet».

Etter hva det forlyder, ble det referat «Morgenbladet» kom med, bare gjengitt i den første del av opplaget. Da fant ansvarshavende, at det ikke var klok politikk å la folket få vite sannheten.

At det var atskillig sprengstoff det dr. Scharffenberg kom med fremgår av «Frihetens» referat.

Scharffenberg uttalte bl. a.: «— at England i 1940 hadde forsøkt å tvinge Norge ut av nøytraliteten. Alt i januar 1940 forelå det fullt utarbeidede engelske invasjonsplaner, som ikke forutsatte et tysk angrep først. Regjeringen var fullt klar over både Churchills ønsker og planer om å trekke Norge inn i krigen, og tvang ved sin klart uttalte innstilling om ikke under noen omstendighet å gjøre motstand mot Vestmaktene, Tyskland til å forsøke å komme England i forkjøpet.»

Utenrikskronikk.

Draugen.

Hva var det de egentlig lovet oss, de seiersberuste herrer, som trodde seg mektige nok til å ordne opp i det kaos, som de hadde skapt under den annen verdenskrig. Var det ikke en verden uten sult og nød, uten frykt og tårer? Det kan da være grunn til å spørre: Har de oppfylt sitt løfte?

Vi ser i dag en verden i kaos, en verden i frykt, en verden med livremmen spent inn til siste hull. Det er den annen verdenskrigs resultater, og en ny og ennå mer forferdelig verdenskrig truer i morgenrøden, fordi seierherrene knuste de eneste makter, som kunne stanse flodbølgen både i øst og vest.

I panikk søker disse fallerte skjebnetvingere å finne vei ut av elendigheten, nølende overfor kjennsgjeringene og surmulende overfor de innrømmelser som må gjøres, noe som den norske utenriksledelse m. p. gir et desillusjonerende uttrykk for.

Det er vel og bra, at de nå — endog før krigstilstanden formelt er opphevet — vil ha Tyskland til å oppruste på ny, og det fremtvinger et medlidenhetens smil at de bukker og skraper for Spania, som har ridd alle stormene av i ensom majestet, det eneste land som har formådd å slå verdensrevolusjonens avantgarder tilbake. Men de formår ikke helhjertet å ta følgene av sine moralske tilbaketog og de vinner ikke dermed det åpne og tillitsfulle vennskap som er en betingelse for enhetsfronten.

Er det galt i Vesten, er det dobbelt galt i østen med krig i Korea og Indokina, med dobbeltspillet i Tibet og på de østindiske øer og med et forpint Fillipinene, som går og venter på den forsinkede livredder.

La oss bare si noen ord om Korea, som er brennpunktet for alles interesser. Jo lengere og dypere amerikanerne engasjerer seg i Østen, jo bedre er det sett fra Moskvas synspunkt. Kinas millionarmeer kan komme til å gi amerikanerne og deres medhjelpere full sysselsetting i årtier fremover og Moskva anledning til å forberede fremstøt i Europa eller hvor som helst, hvor forholdene er gunstige. Det skulle også synes klart, at det koreanske spørsmål ikke løses ved de såkalte FN-troppenes eventuelle seier. Det vil i hvert fall ikke bety en pasifisering av landet i demokratisk ånd. Kommunistene vil alltid være der og ligge på lur for å ta fatt igjen, så snart amerikanerne drar hjem, og amerikanerne vil jo ikke alltid holde sine kampstyrker der uten at Moskva blander seg opp i det store spill. Dermed vil man fra Koreas aske og ruiner komme midt opp i verdensbrannen. Det ville nok ha vært bedre å overlate polititjenesten til japanerne, som har vist at de kan tukte både russerne og kineserne. Men det lovpriste FN tør vel ikke gi japanerne våpen i hende før de blir tvunget til det av ren selvoppholdelsesdrift likesom i Tyskland, og da kan det være for sent. Og hittil har i alle fall amerikanerne og FN ikke hatt megen glede av sine forbunds-feller i Sør-Korea med det erkereaksjonære godseierregime, og får det vel heller ikke i fremtiden, selv om Koreas Buchenwald arbeider etter de beste forskrifter.

Mens FN-folkene speider etter muligheter for å redde sitt ansikt, virker de kalde og klare hjerner bak murene i Kreml. De, som kan erindre Th. Kittelsens bilde av draugen med det fascinerende øye uten følelse og vaksomt avventende, kan tenke på det store og altseende øye i Moskva. Den dag, da det blunker, er hundrede og ett ute, fordi demokratiens statiske ubeslutsomhet ikke kan reise den enhetsfronten, som formår å beseire uhyret. Besøkelsestiden ligger helt tilbake i Casablanca, Jalta og Potsdam. Den ble forsømt og derfor må alle lide. Det er bare Draugen som mestrer situasjonen, men han er folkedemokrat!

21. 11. 50

«Hjemmefronten» ville myrde høyesterettsadvo-

Saken mot Ny Tid henlagt.

VAR SECRET SERVICE REDD ROR AT SAKEN KOM OPP?

Politimester Østberg og Sørli ville ha blitt stilt overfor pinlige spørsmål.

Statsadvokaten i Trøndelag med riksadvokatens samtykke har henlagt saken mot redaktør Øivind Haugen for den artikkel Ny Tid brakte den 7. februar 1946 om Henry Rinnans rømning fra fengslet julekvelden 1945. Vi har tidligere omtalt denne sak ganske utførlig.

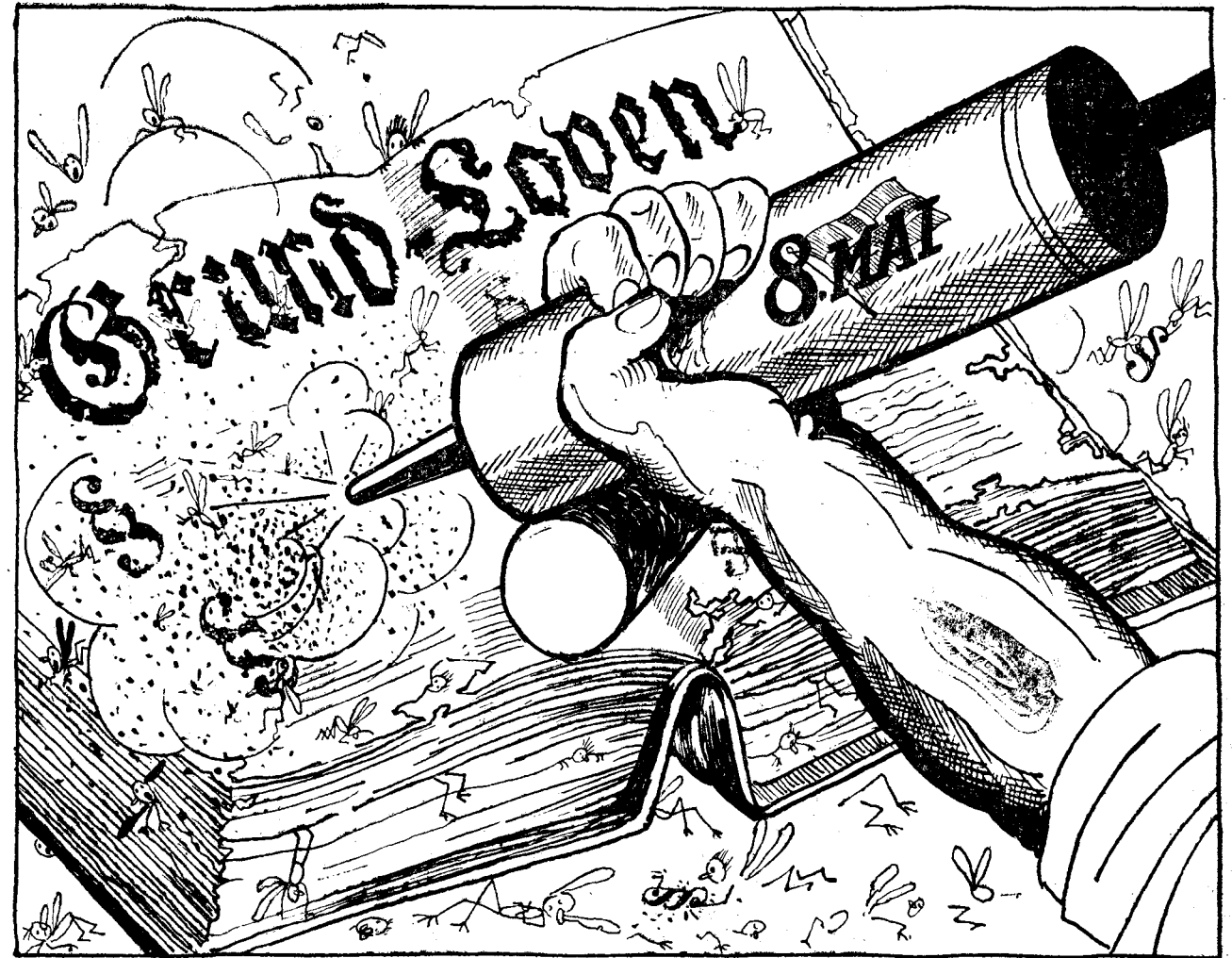
Grunnen til henleggelsen av saken er ganske enkelt den skriver «Friheten» 14. november — «at de to dagers rettsforhandlinger i februar i år viste at en offentlig rettssak om Rinnans flukt ville bringe for dagen forhold ikke minst om Secret Service og dens metoder og planer, som helst ikke skulle frem for offentligheten. Det foregikk i forbindelse med Rinnans flukt ting som ikke tåler dagens lys. Øivind Haugen, som grundig og systematisk hadde samlet materiale om saken, var ikke lett å møte foran rettens skranke. Politimester Østerberg, Kjell Sørli og andre som skulle møtt som vitner ville der for offentligheten ha blitt stilt overfor spørsmål som nok kunne være pinlig å måtte besvare. Og så lar man altså saken falle og beskyldningene i artikkelen bli stående».

Også en sviker!

Etter alt det skreyt som føres til torvs i Nationen for onsdag den 1. november 1950, vil det være overflødig å følge de opplysninger til den lange liste av superkvalifikasjoner som bladet oppvarter sine lesere med i forbindelse med utnevnelsen av vår nye landbruksattaché i Washington, herr landbrukskandidat Ole Mjelde.

Vi synes imidlertid at en ikke bør forholde det avislesende publikum enno et par viktige opplysninger.

Herr Ole Mjelde er tidligere medlem av N. S. I sin studietid holdt han nazipropagandistiske foredrag blandt studentene ved Norges Landbruks-

Kjære «8. Mai!» — Jeg tar stadig for meg og leser opp og opp igjen Deres store artikkel 16. mai 1949 om «Grunnlovens Dag.» De skriver der om Grunnloven innbundet i stive permer, og at den i dag er en hul bok, hvor bladene blir mer og mer møllspiste. — Jeg har senere tenkt meget over dette og i min frykt for framtiden for vårt folk, må jeg gi Dem mer og mer rett. Som et synlig bevis på dette har jeg gitt mine tanker uttrykk i ovenstående tegning, som jeg ber Dem ta inn i Deres blad. Kanskje den kan vekke flere til ettertanke, slik at de slutter opp om Deres utrettelige arbeide til vern om grunnlovens blivende verdier i en verden hvor ellers alt flyter. Og så: lykke til med arbeidet for å vekke vårt folk!

Ærbødigst
TEGNEREN.

Har regjeringen Gerhardsen kvalifisert seg til riksrett?

Drev igjennom verneskatten uten å legge frem fullstendige opplysninger For sin verdighet og anseelses skyld bør ikke Stortinget la regjeringen dø i synden

Ifølge Dagbladet ser det ut til at regjeringen Gerhardsen har gjort seg skyldig i en forsømmelse som gjør at «Stortinget for sin egen verdighets skyld og av hensyn til demokratiets anseelse, tar denne sak opp på den mest alvorlige måte».

Årsaken til Dagbladets bekymring for demokratiet er at regjeringen ikke la fram for stortinget Penge og Finansrådets innstilling — hvor det ble frarådet å gjennomføre verneskatten.

Uten hensyn til den offisielle instans mening, drev regjer-

Advokat Gunnar Mellbye forlot rettssalen i dampende tilstand.

Enkelte personer benyttet «frigjøringen» til å likvidere sine Hildischkomplekser.

Den rettelige forundersøkelse i Hil-

myrde høyesterettsadvokat, overlærer Edm. Haug

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Byrettssak omkring dette forhold påbegynnes i Oslo byrett torsdag

Høyesterettsadvokat og overlærer ved Oslo folkeskole, Edm. Haug har reist sak mot den organiserte «hjemmefront» for å få mortifisert beskyldninger mot ham under okkupasjonen.

Overlærer Haug var i 1942 en av de som var med og startet utmeldelsesaksjonen mot Norges Lærersamband. Tidligere hadde han også vært en meget aktiv mann i lærerkretser.

Haug fant nok senere at han ikke kunne følge «kretsen» i ett og alt. Det er grunn til å anta at han ikke ville være med å bryte norsk lov og forfatning. Dermed ble han formodentlig en

«farlig mann».

«Hjemmefronten», «kretsen» eller hvem det nå var, hadde så bestemt at en måtte forsøke å få ham myrdet.

Det skal ha lyktes Haug å få fram den skrivelse som ble sendt til London og hvori ønsket om å få myrdet Haug, blir framført til rette vedkommende.

Dette ønske ble av en eller annen grunn ikke etterkommet. — Haug er i alle fall i dag et levende bevis på at morderne ikke slapp til i dette tilfelle.

Saken skal behandles ved Oslo byrett torsdag 23. desember og er imøtesatt med stor interesse.

Resultatene

Jeg treffer en bonde fra en av innlandsbygdene. «Jo», sier han, «jeg kunne nok tenke meg å være med i Forbundet. Men først ville jeg jo gjerne se noen resultater!»

Jeg har møtt den samme innstillingen før hos andre. Og denne måten å se tingene på gjør meg noe betenkt.

Men i dette tilfelle det her gjelder, vitner det om en absolutt manglende forståelse av Forbundets oppgaver når man betinger seg å få framlagt forhånds kvalitetsprøver på «resultatene». Når man ikke vil slutte seg til før man får se «åssen det går» og om det i det store og hele «går bra».

Det «resultat» som vi i Forbundet for Sosial Oppreisning tilbereder er å kle det såkalte rettsoppjøret nakent, og å gi sannheten og rettferdigheten den plassen som de anstendigvis har krav på. Derigjennom vil vi arbeide oss fram til rettslig, sosial og økonomisk oppreisning for alle dem som i denne tiden har stiftet bekjentskap med urett og overgrep.

En slik oppgave krever arbeid. Intenst arbeid. Ti-års perioden 1940—1950 rummer mange «blaut myrer» der det skal kraftig grøfing og drenering til før en får fast grunn å stå på. Tar vi ikke hånd om dette forberedende arbeidet, blir det «blautmyra» som gjør ende på oss og ikke omvendt.

Tenk over dette du som er så opptatt med å kreve «resultate-

ne» på forhånd. Sjø! sprer du ikke såkornet direkte ut i den myra du har eslet til nyriddingsjord. Og da skal du heller ikke vente at andre gjør det.

Bevisste resultater krever bevisste forberedelser. Og det er nettopp til disse forberedelsene som er så over all måte viktige at vi i Forbundet ber våre meningsfeller om å støtte oss.

Hver dag som går bringer oss noe nytt. Noe nyttig nytt. Vi føler at vi stadig får fastere grunn under føttene. Og ingen av oss som helt og holdent har gått inn for denne saken, nærer noen som helst tvil om at vi skal nå fram til det gode resultat.

Men — litt tid må man undet oss. Litt ro til planlegging og forberedende arbeid. Og helst også litt aktiv støtte — både saklig og økonomisk. Mangler vi redskapen, nytter det lite med to tomme hender.

Ha den tillit til oss i ledelsen at vi evner å bestemme både retningen og farten. Gjør som vi gjør: tro på saken, så kommer siden og så vissheten om et heldig utfall.

Vær ikke blindpassasjer! Løs din billett på anstendige menneskers vis og følg med som vanlig passasjer. Å måtte snike seg bakveien ut på endestasjonen fordi en har snytt seg unna betalingen gir ingen tilfredsstillelse. En kommer nok kanskje fram på den måten også. Men en kommer ikke fram som et ærlig menneske.

Her Ole Myklebust er ungdomsleder av N. S. I sin studietid høit han nazipropagandistiske foredrag blandt studentene ved Norges Landbruks-høyskole i Ås.

At nettopp denne mann for seg kvolfisert til å forestå «overfidegen» innenfor Norske Landbrukskandidaters forening i 1945, er mer enn nokk til å karakterisere mannen. Med sann farisæisk selvtillit og med sadistisk selvtillitstilte fikk han her full anledning til med stor nidkjærhet å ekskludere sine kolleger og tidligere arbeidskamerater og politiske meningsfeller som medlemmer av den nevnte forening.

At det heller ikke manglet noe i retning av nidkjærhet i tjenesten når gjoldt å uskadeliggjøre og rydde unna bedre kvalifiserte og farlige konkurrenter, er ikke vanskelig å forstå for den som kjenner mannen.

Det er vel denne nidkjærhet som no skal belønnes!

Men hva sier Washington?

Cand. agne.

Storingsmann Friis har gitt Gunderen silkesnoren.

Professor Chr. Collin skriver i sin artikkel om Vitenskap (i Kulturhistorie): «Det er ikke nok at vi kjenner og retter oss etter naturens lover. Vi må også adlyde de «uskyldne lover» som forbyr enhver form av overgrep og urett og hvorom det greske dikter Sofokles har sagt: «dem bor en stor guddom.»

Det er vel nytteløst å sitere klassikerne for dagens makthavere. Det er som å kaste perler for — de uvellydige. Men engang vil rettstanken igjen komme til heder og verdighet. Kanskje det allikevel er noe i det som storingsmann fra A-partiet, statsarkivar Jacob Friis sa i Juristforeningens møte forleden: «Jeg kan ikke nekte at når det går an å ha en sivil forsvarsminister, ville det kanskje heller ikke være av veien å ha en sivil justisminister. Det er alltid farlig med fag i politikken.» — Det fortelles at det var mange blant de ca. 400 tilhørere som smilte i smugg, selvom de med juristenes velkjente skrekk for justisdepartementet ikke våget å le åpenlyst over dette lille vink om silkesnoren.

Billettkontoret heter Forbundet, og adressen er Kierschows gt. 5, Oslo. Vi avpasser billettens kostende etter hva enhver evner å betale. Løs din billett straks — gjør det ennå i dag — og løs den for reisen helt fram.

Gjør du dette, da reiser vi i trygg fellesskap mot de gode resultatene!

Forbundssekretæren.

Årsaken til Dagbladets bekymring for demokratiet er at regjeringen ikke la fram for stortings Penge og Finansrådets innstilling — hvor det ble frarådet å gjennomføre verneskatten.

Uten hensyn til den offisielle instans mening, drev regjeringen skatten igjennom i Stortinget — for lukkede dører.

Dagbladet er ikke alene om å betegne denne fremgangsmåte for «utilstedeilig». Og det er grunn til å gjøre det norske folk oppmerksom på at den regjering som i dag sitter med ansvaret for landets styre, har etter det som foreligger satt seg utover ansvarlighetslovens paragraf 9, hvor det heter:

«Unnlater noe medlem av Statsrådet under behandlingen av en sak forsetlig å gi opplysninger som han forstår eller burde forstå kan ha betydning for saken, eller gir han forsetlig uriktige opplysninger, straffes han med bøter eller hefte eller fengsel inntil 5 år.

Er forgåelsen skjedd av uakt-somhet, straffes den med bøter eller hefte inntil 2 år.»

Det ser ikke bra ut for et land som under den nåværende situasjon skal være henvist til å la seg styre av en regjering, som det kan reises en slik alvorlig anklage mot.

Dagbladet mener imidlertid at

«Å gå til riksrett kan vel ikke være nødvendig», men bladet hevder at Stortinget bør si tydelig fra hva det mener om forholdet.

Jo, det er en fin tanke. Stortinget har god trening i sannpåkstrøing. Stortinget har godtatt så meget — uten å ta hensyn til sin egen verdighet, at det også gaper over denne «utilstede-lighet». Stortingets anseelse er fra før atskillig rokket blant en stor del av folket slik at et skritt videre i den retning spiller ingen rolle. Det som her er mere viktig, er at folket blir gjort kjent med hvilke type mennesker som har påtatt seg ansvaret for landet.

Folket har krav på å få vite den usminkede sannhet — uten forvrengninger og halve hentydninger. Og hvis regjeringen Gerhardsen har innlatt seg på en så alvorlig handling at den etter loven er gjenstand for riksrett, bør den, som Dagbladet uttrykker det, «ikke dø i synden».

«Betingelsesløs kapitulasjon» Vår tids største krigsforbrytelser var slett ikke alle tyske

«Churchill fortalte under en utenriksdebatt i Underhuset at meddelelsen fra Casablanca som inneholdt kravet om Tysklands ubetingede kapitulasjon ble sendt ut av president Roosevelt uten at han hadde rådført seg med det britiske kabinett på forhånd.»

(Aftenposten 22. juli 1949)

Var ikke denne i seg selv lite menneskelige og i sine følger for vestmaktene såvel som Tyskland katastrofale beslutning blitt tatt, da ville etter Stalingrad, februar 1943, meget vel Hitler kunne vært styrtet, Russland kunne vært stanset ved en rimelig grense og krigen ha vært slutt før utgangen av samme år.

Dette kan høres som etterpåkask, men skulle allikevel gi god grunn til påstand om at vi har med makter å gjøre, som uten minste hensyn til menneskeliv og ødeleggelser slett ikke bare ville stagge Hitler og hans følge, men simpelt hen gjøre ende på Tyskland, Vestens viktigste demning overfor en trusel fra øst.

Uten betingelser for å slutte krigen var det på forhånd klart at ikke bare Hitler og hans feiler, men stort sett

alle tyskere ville kjempe til det siste, hvilket til slutt også kvinner og barn i de bombede tyske byer har bevist. Allikevel handlet Roosevelt og Churchill i Casablanca som om de var agenter for slike makter. At de alene ut fra seg selv fattet beslutningen om å kreve betingelsesløs kapitulasjon eller gikk med på det er nærmest utenkelig. Saklig er det dog av liten vekt om de kan betegnes som bevisste eller ubevisste krigsforbrytere.

Churchill forsøker nå å unnskyldes sin feil, sikkert den største han i livet har begått. Nuvel, jeg er redd historien ikke kommer til å godta hans argumenter. Tyskland, demningen mot øst ble i all fall ramponert ti ganger mere enn nødvendig var sett fra et vestens standpunkt og krigen ble unødig forlenget omlag halvannet år, for ikke å tale om all elendigheten. Menneskelig sett, takket være hvem?

Jeg mener i første linje nettopp disse to store statsmenn.

Gjort er gjort i Norge hva fest for Churchill angår.

Men å sette opp statue i Oslo av Roosevelt, det kunne det ha gått an å vente med.

Ivar Aker.

«frigjøringen» til å likvidere sine Hildischkomplekser.

Den rettslige forundersøkelse i Hildisch-komplekset i Oslo, under ledelse av den sannhetssøkende dommer Bjørne Dittmann, viser at de mektlige menn i utenlandske kapitalselskaper benyttet «frigjøringen» til å likvidere Hildischkompleksene.

Direktør Fredrik Blom i DENOFA, som Hildisch synes å ha samarbeidet godt med under okkupasjonen, møtte opp i bakgården i nr. 19, da Hildisch ble innbrakt av Hjemmefronten.

Hildisch's tidligere underordnede og direktør i DENOFA, dr. ing. h.c. Carl Fred. Holmboe, hadde fått Hildisch fjernet fra DENOFA ved å foreslå Leder Bros. å nekte konsernet kreditt inntil den stride Hildisch var fjernet. Holmboe møtte i Aakebergveiens fengsel for å beskue sin tidligere sjef! Holmboes orm er bl. a. at han vil være DENOFA's grunnlegger. Holmboes sønner, Ernst og Carl Fredrik møtte begge to ubedt og ukallet opp i Drammensveien 61, den 9. april 1945 da en etter en latterlig militær omringning og framsprang a la bunkererobring med 10—14 mann trængte inn i soveværelset og fant — det gamle og syke ektepar i sengen! —

Arkitekt Ernst Holmboe, Brantenveien 3, Ris, Oslo, sa at han kom for å snakke med Hildisch om hvordan det gikk folk som ham! Ing. C. F. Holmboe jr. kom for å fotografere! Hildisch var bitter og hadde sagt til E. H. at han hadde båret hans far på hendene under okkupasjonen, så det Holmboeske hat til DENOFA's virkelige grunnlegger — har nok dypere røtter enn NS-medlemskap.

Hildisch's «bobestyrer», advokat Gunnar Mellbye, som etter kryss-eksaminasjon forlot rettssalen i dampende tilstand, forklarte at det var direktør Blom i DENOFA som hadde ringt ham opp og bedt ham være bobestyrer. Mellbye hadde aldri talt med Hildisch.

Direktør Blom møtte opp i huset til Hildisch-aksjonens tekniske leder, major Fritjof Ræder i Ganger Rolfs gate 2 D, og formelig instruerte den der forsamlende ledelse for Hildisch-arrestasjonen. Blom ga uttrykk for sin harme over at Hildisch ikke var tatt før, og ba dem særlig se etter dokumenter!

Etter kapitulasjonen fikk Ræder beskjed fra «våre myndigheter i Sverige» at en skulle sikre seg Hildisch. Dessuten fortalte Ræder at det var ordre fra h.r.dommer Ferdinand Schjelderup (han som har skrevet «Fra Norges kamp for retten») at Hildisch øyeblikkelig måtte gripes. Den overarbeidede politimester Heinrich Meyer måtte naturligvis være enig i dette, men han utferdiget ingen skriftlig pågripelsesordre! Det var jo en dynamisk dag.

Redegjørelse fra Forbundet for Sosial Oppreisning

(I morgnummeret 11/9 1950 har Aftenposten over tre spalter følgende overskrift: «Enhver kan fritt kritisere landssvikoppgjøret i Norge. Men fremstillingen må være sannferdig og til en viss grad fullstendig.» Med andre ord en åpen sanksjon av Forbundets oppgave og arbeidsplan!)

I. HVA ER FORBUNDET FOR SOSIAL OPPREISNING?

Da okkupasjonen tok slutt den 8. mai 1945, tok de «seirende» øyeblikkelig fatt på avregningen med dem som i de vanskelige nødens år hadde ofret seg for den oppgave å sikre landets administrasjon og befolkningens livberging.

Det var enkelte som i idealistisk tro og tillit tenkte seg at deres landsmenn ved en nøktern vurdering av det som virkelig hadde funnet sted, ville være store nok til å søke å skifte sol og vind på rettferdig vis, — ja, endog være i stand til å yte sin positive anerkjennelse for mangt og meget av det som var utført under de vanskelige forhold vårt land hadde vært oppe i. «Frigjøringsdagens» maningsrop om å vise «disiplin og verdighet» og de smukke talemåter fra ledende hold om «rettsstatens tilbakevenden» kunne kanskje også berettigede en slik tankegang.

Slik gikk det ikke. Aldri har Norge vært mere nedverdiget som rettsstat enn i tiden som fulgte. Aldri noen gang har disiplinen og verdigheten vært mindre hos dem som skulle overvåke lov og orden. Perioden fra mai 1945 og utover er blitt den mest forstemmende i norsk historie. Rettsmyndighetenes framferd i denne tiden har satt skremmende far etter seg, — endog i den grad skremmende at makthaverne har funnet det best å dekretere den mest absolutte ro og taushet omkring rettsoppgjøret.

Det sier seg imidlertid selv at det ikke lar seg gjøre å nytte taushet og glemsel til å dekke over forføyninger som på en så avgjørende måte har skamstempet hundrede tusener av norske kvinners og menns liv og ære. Disse forføyninger har selv båret spiren til reaksjon i seg, og slik som man har latt det hele utvikle seg, har denne spiren hatt

botn. Vest-Agder: Lilly Kaldestad. Rogaland: P. Thjemse. Hordaland og Bergen: P. Gerh. Berge. Sogn og Fjordane: Knut Nore. Møre og Romsdal: Nils Vikdal. Sør-Trøndelag: Erling Okkenhaug. Nord-Trøndelag: Sverre Henschien. Nordland: Johan Fineide. Troms: Otto Tande. Vestfold og Finnmark var ikke representert på møtet, idet de innkalte hadde meldt forfall.

Forbundets sekretær, kaptein Gunnar Lindblom, leste beretningen om Forbundets virksomhet i tiden 15/10 1949 til 27/6 1950. Styremedlem, o.r.saksfører Lindheim, fremla i forbindelse dermed et forslag fra arbeidsutvalgets mindretall «i henh. t. oppdrag fra samarbeidsmøtet i Oslo 14. og 15. okt. 1949 angående organisasjonsplan og arbeidsprogram for 1) Hjelpkontoret, 2) Sosialkontoret og 3) Rettskontoret».

Arbeidsutvalgets flertallsforslag til vedtekter ble tatt opp til drøftelse. Til samme tid framlas mindretallets (Lindheims) særforslag.

Etter lengere drøftelse vedtokes flertallets forslag med en del mindre endringer. Samtidig besluttedes: «Der nedsettes en lovkomite som utarbeider vedtektene i detalj til 1. januar 1951 og fremlegger sin innstilling på førstkomende møte i landsledelsen. Landsledelsen bemyndiger styret til å oppnevne den lovkomite som er forutsatt nedsatt.» (I styremøte 29. juni 1950 oppnevntes som medlemmer av denne komite: Helge Grønstad, Solveig Stang og Arne Uhl).

De vedtatte vedtekter følger som særskilt bilag.

Under valgene — som ble ledet av Sverre Henschien, Thomas Norum og Einar Jøntvedt som stemmestyre — ble valgt:

Som formann: kaptein Hroar Hovden med 46 st. (Hafskjold 2 st. og Bergsvik 2 st.). Som varaformann: bonde Anders Hafskjold med 47 st. (Bergstøl 2 st. og 1 seddel blank). Til medlemmer av styret: rektor A. Uhl, Oslo, 41 st., bonde Anders Skogstad, Sør-Trøndelag, 42 st., fru Lilly Kaldestad, Vest-Agder, 41 st., ingeniør P. Thjemse, Rogaland, 42 st., og kjøpmann Oskar Andreassen, Troms, 42 st.

Som varamenn til styret: Tore Bergstøl, Buskerud, o.r.saksfører Kahrs Budde, Oslo, bonde K. A. Vasaasen, Hedmark og urmaker Reidar Gjessing, Buskerud, samtlige med 39 st.

Alle valg var i samsvar med valgkomiteens enst. innstilling.

Spørsmålet om direkte medlemskap ble drøftet. Det ble vedtatt å la spørsmålet utrede til neste møte i landsledelsen.

Til våre lesere!

Styret for Forbundet for Sosial Oppreisning ønsker med dette blad å nå fram

A. til dem som er rammet av etterkrigsårenes såkalte «rettsoppgjør» og som

1. føler trang til å vaske av seg den urettferdige beskyldning for å ha sveket sitt land og sine landsmenn som har vært reist mot dem, og som
2. er interessert i gjennom en på rett og sannhet byggende revisjon av dette «oppgjør» å få den rettslige, sosiale og økonomiske oppreisning som de rettelig tilkommer.

B. til dem utenfor de direkte rammes krets som ut fra sin respekt for historiens sannhet og for rettsutøvelsens rettferdighet og verdighet mener at en revisjon av «oppgjøret» er nødvendig.

Det er styrets videre ønske at de mennesker som man på denne måten vender seg til, ved å lære Forbundet nærmere å kjenne, vil slutte opp om Forbundets arbeid og være med å yte sin aktive innsats for at de mål det har satt seg, kan bli realisert.

Det vil være rimelig at de som ennå står utenfor Forbundet — før de kan ta noe personlig standpunkt — vil stille følgende spørsmål:

1. Hva er Forbundet for Sosial Oppreisning?
2. Hva er hensikten med Forbundets dannelse?
3. Hvilke virkemidler benytter Forbundet seg av?
4. På hvilken måte kan man yte Forbundet sin tilslutning?

Forinnan man går over til punktvis å besvare disse spørsmål, ønsker Forbundets sentralledelse å slå fast:

Den virksomhet som Forbundet for Sosial Oppreisning har tatt opp, er i ett og alt en lovlig virksomhet. Ingen vil løpe noen som helst risiko ved å yte Forbundet sin støtte. På direkte henvendelse har eksemplvis ekspedisjonssjefen for Justisdepartementets lovavdeling, Finn Hiorthøy bekreftet at myndighetene ikke har hverken grunn eller anledning til å søke å hindre Forbundet i dets virksomhet, slik som denne virksomhet er lagt an.

Vår kamp er en kamp for sannhet og rett, og våre våpen er ærlighet og åpenhet. Det er Forbundets styrke og til samme tid dets beskyttelse. Derfor behøver heller ingen å nære spor av engstelse for å gi sin tilslutning. Tvertimot er det manglende tilslutning som kan gi grunnlag for berettiget kritikk.

Ut fra den samme betraktning er det helt uten grunn at mange går i engstelse for at «de andre» skal få kjennskap til deres innstilling. De som har vært ofre for uretten ville svikte seg selv og sine feller om de ikke beangelsesløst hevdet det som de vet er rett og riktig. Og innenfor Forbundet for Sosial Oppreisning kan de gjøre det — og gjøre det av full kraft — uten å behøve å frykte noe som helst. Lovligheten av Forbundets virksomhet og formål er hevet over enhver diskusjon.

Romedalsmøtet — og som forutsatt å skulle gjelde inntil Forbundets endelige vedtekter kan bli forelagt landsledelsens møte 1951 til vedtagelse — har følgende innhold:

Vedtekter

for FORBUNDET FOR SOSIAL

tallet fastsettes av Forbundsstyret.

Sejoner:

Landsledelsen trer sammen til ordinært møte minst 1 gang årlig. Ekstraordinært møte kan innkalles av Forbundsstyret så ofte dette er 10 av Landsledelsens medlemmer finner nødvendig.

Opplyselse til Landsledelsens møter skjer ved Forbundsstyret. Den utgår skriftlig til alle medlemmer.

eller minst 3 av de øvrige medlemmer finner det nødvendig.

Beslutningsdyktighet:

Styret er beslutningsdyktig når minst 5 av medlemmene er tilstede.

Avstemningsregler:

Alle avgjørelser treffes ved alminnelig stemmeflertall. I tilfelle av stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget.

Bemyndigelse og oppgaver:

Styret kan innen sin midte velge et arbeidsutvalg.

Forbundet forpliktes ved underskrift av styrets formann og/eller den det ellers bemyndiger.

Styret ansetter og avskjediger det nødvendige personale, fastlegger sekretariatets arbeidsoppgaver og fører gjennom formannen kontroll med detes og underavdelingens arbeide.

§ 8

Sekretariatet.

Sekretariatet ledes av en sekretær, som arbeider etter direktiver fra Forbundsstyret ved formannen.

§ 9

Rettskontoret.

Rettskontoret er Forbundets juridiske underavdeling.

Det har som oppgave på anmodning å gi råd og veiledning til personer som er rammet av rettsoppgjøret.

Kontorets juridiske virksomhet utføres i samsvar med derom utferdiget instruks.

§ 10.

Tillitsmennene.

Tillitsmennene er Forbundets representanter på sine respektive steder (i sine respektive distrikter). De har som oppgaver bl. a.:

- 1) arbeide for opplutning om Forbundet og dets formål,
- 2) forestå innkassering av pengebidrag til Forbundets drift,
- 3) formidle meddelelser mellom Forbundet og alle interesserte,
- 4) innsende forslag til videre utbygging av tillitsmannsapparatet.

§ 11

Opplysning.

Beslutning om Forbundets opplysning treffes av Landsledelsen når 2/3 av møtedeltakerne ytrer ønske om det.

Tillegg I.

Enst. vedtak på Landsledelsens møte 27. og 28. juni 1950:

Det vedtatte forslag om vedtekter er å anse som en foreløpig beslutning. Der nedsettes en lovkomite som utar-

distribuere spesielle sirkulærer, vil Forbundets kunngjøring og meddelelser vanligvis bli gitt gjennom bladet «8. Mai». Ikke minst av denne grunn bør det være en selvfølge at alle som slutter opp om Forbundet står som abonnent på denne avis, slik at de til enhver tid kan holde seg ajour. Bladet har redaksjons- og ekspedisjonskontor, Fløyveien 25, Kristiansund N., under hvilken adresse abonnementstegning kan sendes. Også Forbundets tillitsmenn vil være behjelpelig med slik tegning. Sendt i posten koster bladet kr. 16.— pr. år og kr. 8.— pr. halvår.

Som det framgår av vedtektene har man foreløpig ikke funnet å burde basere Forbundet på fast medlemskap. Man bygger i stedet på frivillig, sympatiserende tilslutning. Det blir følgelig ikke tale om hverken utstedelse av medlemsbevis eller om erleggelse av medlemskontingent. Det som nødvendigvis trenges til Forbundets drift, regner styret med vil gå inn i form av frivillige bidrag, ydet etter hver enkelt evne.

I forbindelse med bidrags spørsmålet vil styret forøvrig rette en alvorlig henstilling til de bidragsytende om nøye å overvåke at de som tar imot penger har den nødvendige legitimasjon, det vil si at de er i besittelse av Forbundets kuponghefter. Man er kjent med at det har vært — og fremdeles er — folk som utnytter situasjonen til å samle for seg selv. Disse snyltere som for egen fordels skyld — bevisst eller ubevisst — skader Forbundets sak, må det være i alles interesse å sette en stopper for. Det har vært drevet en tildels helt skammelig trafikk ved denne samvittighetsløse måte å søke å utnytte nødstedtes tillit.

Forbundet bruker ved sin innsamling av bidrag spesielle kuponghefter. Heftene inneholder nummererte kupongkvitteringer, lydende på 5, 10 og 100 kroner, hvilke kvitteringer tilsvarende bidragsbeløpet arrives kupongheftet ved selve betalingen og overlates til bidragsyteren. Hver enkelt tillitsmann har sitt særskilte kupongregnskap med Forbundets kassakontor, der man kan føre den nødvendige kontroll gjennom de gjenværende talonger. Løse kuponger er ugyldige.

stemplet hundre tusener av norske kvinners og menns liv og ære. Disse forføyninger har sely båret spiren til reaksjon i seg, og slik som man har latt det hele utvikle seg, har denne spiren hatt alle betingelser for en kraftig vekst.

Gjennom grupper og organisasjoner av mer eller mindre lokal art — som eksempelvis «Samhold» og «Sambandet for Sosial Oppreisning» — har motstanden mot det politisk fargelagte «rettsoppgjør» etterhånden krystallisert seg ut i en samlende, landsomfattende sammenslutning — den som vi i dag kaller

FORBUNDET FOR SOSIAL OPPREISNING

Grunnlaget for Forbundet ble lagt på et møte i Oslo den 14. og 15. oktober 1949, der det møtte ca. 80 representanter fra forskjellige kanter av landet. Et arbeidsutvalg fikk i oppdrag å organisere et fast sekretariat for Forbundet og å påbegynne dets organisatoriske utbygging innen de forskjellige fylker. Dette arbeid ble straks tatt opp. Det ble opprettet et sekretariat med fast kontor, og i tilknytning dertil et rettskontor for ytelse av juridisk bistand. Samtidig nedla utvalget et stort arbeid på å knytte kontakt med tillitsmenn rundt om i landet, likesom det tilrettela det nødvendige materiale for avholdelsen av et konstituerende landsmøte.

Et slikt landsmøte ble holdt i Romedal (Hedmark) i dagene 27. og 28. juni 1950, og fra dette møte ble det sendt ut følgende kommunike:

Beretning

om

FORBUNDET FOR SOSIAL OPPREISNING'S LANDSLEDELSESMØTE

i Romedal den 27. og 28. juni 1950. Møtet ble åpnet med velkomsttale av formannen, kaptein Hroar Hovden. Det var framme 53 delegerte og 46 inntegnede observatører. Bare de delegerte hadde stemmerett.

Som møteleder valgtes o.r.sakfører Helge Grønstad med civiling. E. Grill Fasting som varamann.

Møtelederen redegjorde for dagsordenen, som ble godtatt.

Til møterefert valgtes redaktør Arvid B. Arntzen og til protokollsekretær Johannes Knudsen.

Til valgkomite utpekte følgende: Østfold: Ingvar Tangeland. Akershus: Inge Thune. Oslo: K. Kahrs Budde. Hedmark: Grill Fasting sen. Oppland: P. Lysakermoen. Buskerud: Oddvar Halbostad. Telemark: Einar Jøntvedt. Aust-Agder: J. Kringle-

Buskerud, samtlige med 39 st. Alle valg var i samsvar med valgkomiteens enst. innstilling.

Spørsmålet om direkte medlemskap ble drøftet. Det ble vedtatt å la spørsmålet utrede til neste møte i landsledelsen.

I forbindelse med vedtektene § 9 ga advokat Ths. Thorsen en redegjørelse fra Rettskontorets virksomhet og de aktuelle rettsspørsmål.

Forbundets kasserer, S. E. Sunde, gjorde rede for Forbundets regnskaper, for hvilke det enst. ble meddelt decare. Etter forslag av bonde Ingvar Tangeland ble det med 22 mot 16 st. vedtatt å nedsette et kontrollråd på 3 medlemmer til kritisk gjennomgåelse av Forbundets disposisjoner og med funksjon til neste møte i landsledelsen. Til rådsmedlemmer valgtes etter innst. fra valgkomiteen: O. Lindheim, Gvarv, Inge Thune, Fetsund, og E. Jøntvedt, Notodden.

Etter at formaannen hadde gjort rede for et antydende budsjettforslag, vedtokes etter forslag av møtelederen at «styret får bemyndigelse til å forvalte Forbundets midler på beste måte til neste møte i landsledelsen, da man regner med å kunne framlegge budsjettforslag».

Fru Cathrine Holter brakte en hilsen fra utvandrede feller i Argentina og ga en oversikt over arbeidsforholdene i dette land.

Fru Olga Bjørner framførte en kraftig appell til oppslutning om Forbundet.

Bonde Anders Hafskjold redegjorde for en henvendelse til Norges Bondelag fra et utvalg av feller som hadde vært medlemmer av Bondesambandet. Bonde Hjalmar Hoel, Romedal, supplerte denne redegjørelse.

Formaannen ga nærmere opplysninger om arbeidet med ferieordning for fangers pårørende og bad om bistand til anbringelse av flest mulig.

M. h. t. neste møte vedtokes å oppfordre styret til å undersøke muligheten av å kunne henlegge dette møte til Trøndelag.

Styret framla utkast til en resolusjon til myndighetene som ble enst. vedtatt (finnes gjengitt i «8de Mai»).

Gjessing, Drammen, mintes det arbeid som var nedlagt i det første sekretariat av direktør Arne Bergsvik og fru Øyvør Hansson, og Bergstøl, Numedal, rettet en takk til det fratredende arbeidsutvalg. Forsamlingen sluttet seg til ved applaus.

Til møtet innløp hilsingstelegram fra «Landsforeningen 6te Maj» i København. Svartelegram ble avsendt, likeledes takktelegrammer for ydet innsats til fru Martha Steinsvik, Oslo og fru Wanda Lilløe-Hansen, Horten.

Formaannen, kaptein Fovden, avsluttet møtet med en kort tale og en takk til alle møtet deltakere.

Møteprotokollen ble undertegnet av E. Grill Fasting sen., fru Klare Anderssen, Sverre Henschien, P. Gerh. Berge og Ola Ottoson Grodås.

De vedtekter som ble vedtatt under

ledelsens møte 1951 til vedtagelse — har følgende innhold:

Vedtekter

for

FORBUNDET FOR SOSIAL OPPREISNING

(vedtatt på Landsledelsens møte i Romedal 27. og 28. juni 1950)

§ 1

Organisasjonens art.

Forbundet er en sosial velferdsorganisasjon. Det står åpent for enhver som — uten hensyn til politisk oppfatning — er renig i Forbundets formål.

§ 2

Formål.

Forbundet har til formål å gjenvinne den sosiale og økonomiske posisjon for de politisk dømte og for dem som forøvrig uberettiget er rammet av rettsoppgjøret.

For å oppnå dette vil Forbundet — på lovens grunn—

- drive saklig og vederheftig opplysningsvirksomhet av enhver art som finnes tjenlig,
- søke utvirket snarlig frigivelse av alle politiske fanger,
- søke utvirket at de som ved rettsoppgjøret har mistet sitt levebrød snarest mulig gjengis adgang til å utøve sitt gamle yrke på like vilkår med andre,
- inntil så — som under c) nevnt — er skjedd, på beste måte å søke å formidle arbeid og tjenester mellom personer innbyrdes som er rammet av rettsoppgjøret eller mellom disse og utenforstående, samt etter evne yte støtte (hjelp til selvhjelp) til dem som ved rettsoppgjøret er kommet i nød,
- ta seg av andre viktige oppgaver som måtte melde seg i forbindelse med rettsoppgjøret.

§ 3

Sete.

Forbundets sete er Oslo, med mindre Landsledelsen annet bestemmer.

§ 4

Forbundets oppbygging og ledelse

Forbundet har tillitsmenn fordelt utover landet.

Tillitsmennene peker ut landsledelsen.

Landsledelsen velger et forbundsstyre.

Forbundsstyret leder gjennom formannen Forbundets daglige arbeid ved et sekretariat, supplert med et rettskontor og andre nødvendige underavdelinger.

§ 5

Landsledelsen.

Sammensetning:

Landsledelsen er sammensatt av Forbundsstyret og 1—3 representanter fra hvert fylke, alt etter den tilslutning Forbundet har i fylket. An-

dinn møte minst i gang årlig. Ekstraordinært møte kan innkalle av Forbundsstyret så ofte dette er 10 av Landsledelsens medlemmer finner nødvendig.

Forbundsstyret til Landsledelsens møter skjer ved Forbundsstyret. Den utgår skriftlig til alle medlemmer av Landsledelsen med 1 mnd. varsel. Alle Forbundets tillitsmenn og dets bidragsyttere har rett til å få saken framlagt på Landsledelsens møter.

Innleggene må være kommet sekretariatet i hende innen 6 uker før møtet.

På møtene kan, med bindende virkning, kun avgjøres saker som er nevnt i innkallelsen.

Møteledelse:

Landsledelsens møter ledes av formannen eller et annet medlem av styret.

Avstemningsregler:

All vedtak treffes ved alminnelig stemmeflertall. I tilfelle av stemmelikhet gjør møtelederens stemme utslag.

Virksomhet og oppgaver: De tilligger Landsledelsen:

- motta Forbundsstyrets årsberetning om dets og Sekretariatets arbeid i årets løp.
- la seg forelegge revidert regnskap.
- avgjøre kommende års budsjett etter Forbundsstyrets innstilling.
- foreta valg på Forbundsstyrets medlemmer med varamenn, nemlig:
 - Formann og varaformann,
 - styremedlemmer,
 - varamenn.(Om styremedlemmers funksjonstid jfr. § 7),
- anta en statsautorisert revisor,
- fatte beslutning om avholdelse av landsmøte, jfr. § 6,
- eventuelt å fatte beslutning om endringer i vedtektene,
- eventuelt å fatte beslutning om Forbundets oppløsning, jfr. § 11.

§ 6

Landsmøte.

Landsledelsen kan beslutte at det skal holdes landsmøte.

Til dette møte har alle Forbundets tillitsmenn og bidragsyttere adgang. Innkallelse til landsmøte skjer ved kunngjøring i pressen.

Landsmøtet ledes av formannen eller et annet medlem av styret.

§ 7

Forbundsstyret.

Sammensetning:

Forbundsstyret består av 7 medlemmer.

Funksjonstid:

Formannen og varaformannen velges særskilt for 1 år ad gangen. Styrets medlemmer for 2 år. Av styret utgår første år 3 og neste år 2 medlemmer, første gang ved loddtrekning.

Møtetider:

Styret har møte så ofte formannen

Tillegg I.

Enst. vedtak på Landsledelsens møte 27. og 28. juni 1950:

Det vedtatte forslag om vedtekter er å anse som en foreløpig beslutning. Der nedsettes en lovkomite som utarbeider vedtektene i detalj til 1. januar 1951 og fremlegger sin innstilling på førstkomende møte i landsledelsen.

Landsledelsen bemyndiger styret til å oppnevne den lovkomite so mer forutsatt nedsett.

Tillegg II.

Enst. vedtak i Forbundsstyremøte den 29. juni 1950:

Antallet av medlemmer i lovkomiteen fastsettes til 3. Som medlemmer oppnevnes følgende:

Helge Grønstad,
Solveig Stang,
Arne Uhl.

En går ut fra at de bestemmelser som er tatt inn i disse vedtekter vil gi leserne en orienterende oversikt over Forbundets organisasjon og ledelse.

Forbundets sekretariat og kassakontor holder til i Kierschows gt. 5, 1ste etg., Oslo (sporvogn Sagene—Ring til stoppested Sagene Kirke). Kontoret har telefon 37.76.96 og har daglig kontortid fra kl. 9 til kl. 16 (konferansetid daglig mellom kl. 11 og kl. 13).

Forbundets Rettskontor har kontorer i Skippergaten 44, III, Oslo (inngang fra Gunnerus gate). Telefonnummeret er 41.63.03 og kontortiden er fra kl. 10 til kl. 14.

Arbeidsutvalget — som f. t. består av 3 av styrets medlemmer — har ukentlige møter på Forbundets sekretariats kontor.

Det lokale administrasjonsapparat — som i øyeblikket er under utbygging over det hele land — er forutsatt brakt i stand etter følgende plan:

Hver fylkeskommune står under ledelse av en fylkestillsmann, som sorterer direkte under forbundsstyret. Der hvor det høver best med forholdene er det enkelte fylke delt i distrikter, omfattende et visst antall kommuner. Distriktet ledes av en distriktstillsmann, som står i rapport med fylkestillsmannen, og innen hver enkelt kommune fungerer en eller flere kommunetillitsmenn. Når dette tillitsmannsnett er ferdig utbygd innen samtlige fylker — hvilket man håper skal være realisert i løpet av høsten 1950 — skulle man ha oppnådd å skape muligheten for en grei og lettvinnt kontakt mellom dem som har interesse av Forbundet og dettes sentralledelse.

Hvor styret eller arbeidsutvalget ikke finner det påkrevd å la utarbeide egne brosjyrer eller

tillitsmann har sitt særskilte kupongregnskap med Forbundets kassakontor, der man kan føre den nødvendige kontroll gjennom de gjenværende tallonger. Løse kuponger er ugyldige og må ikke godtas som kvittering. Blir bidrag sendt direkte til Forbundets sekretariat, meddeler kassereren skriftlig kvittering straks etter mottagelsen.

Styrets, arbeidsutvalgets og sekretariatets disposisjoner er til enhver tid gjenstand for tilsyn av et kontrollråd bestående av 3 personer, utpekt under landsledelsens møte og med innstillingsplikt til dette.

Sekretariatets kassakontor blir revidert av en statsautorisert revisor.

Det har vært styret maktpåliggende å påse at Forbundets administrasjonsutgifter holdes nede på et absolutt minimum, slik at de midler som går inn skal komme den aktive innsats til gode. Sekretariatet med kassakontoret og Rettskontoret har tilsammen bare 4 funksjonærer, og disse oppebærer alle en lønn som ligger langt under hva de etter sine kvalifikasjoner kunne oppnå på det åpne arbeidsmarked.

II.

HVA ER HENSIKTEN MED FORBUNDETS DANNEELSE?

Hensikten med Forbundets dannelse ligger uttrykt i vedtektenes § 1 og § 2, jevnført med § 9.

Dypest sett bunner Forbundets opprettelse i anstendige og rettsindige menneskers naturlige reaksjon mot alt som er vrangt og forfusket. Ærbare mennesker «glemmer» ikke av hensyn til sitt øyeblikkelige velvære den infamerende skjensel som har overgått dem. I renslige hjem gror hverken skitten eller uretten. Der tyr de både til lutvann og skarp såpe for å få alt til å skinne blankt og rent, slik det skal. Og en tilsvarende rensningsprosess er det Forbundet har tatt på seg.

Alt i dag kan de historiebøker som våre barn er pliktige til å nytte i skolen, berette om NS-folkenes «landssvik» og om den «rettferdige straff» som har rammet dem i og med det store stilte «rettsoppgjør». Og gjennom de mange «anlednings» ha-stemte festtaler skinner det tydelig fram hvordan øyeblikkets makthavere har tenkt seg begivenhetene lagt fram for den kommende historieforskning.

Det er mot ynkelighetens forsøk på å berge seg gjennom ved forfalskning av norsk historie at Forbundet for Sosial Oppreisning har tatt kampen opp. Og

den kamp skal bli ført så lenge at det skal måtte innsees av hele det norske folk at det har vært ført på avveier gjennom svindel.

Forbundets kamp er en kamp for rettferdigheten. Og Forbundets motto er: Gjennom sannhet til rett!

Den dag da man har evnet å sette tingene på rett plass igjen ved at almenheten har fått en fast og holdbar orientering om det som virkelig har gått for seg, den dag vil også nødvendigheten av å revidere «rettsoppgjøret» og å bote på skaden ligge i dagen.

Det er en hard skjebne som «gode nordmenn» i løpet av de siste 5—6 år har beredt hundre tusener av landsmenn. Meget livslykke er blitt slettet ut, mange skjebner blitt splintret. Mange har ikke tålt presset men har bukket under i død eller sykdom. Andre sitter ribbet for alt og øyner bare vanskeligheter på alle hold. Folk som har «gjort opp sitt mellomværende med samfunnet» og «sonet ferdig», møter motstand og sjikane på arbeidsplassene og blir satt utenfor. Evnerik ungdom må gi opp utdanning og framtidsplaner. Gamle mennesker — med et strevsomt og aktverdilig liv bak seg — er blitt fraranet sine møysommelig oppsparte skillinger og sitter uten eksistensmulighet — overlatt til den svarteste fortvilelse. Pensjons- og trygdeinnretninger overgår hverandre i retning av å legge stein til byrden for folk som har tungt nok å bære på fra før.

Det er mot disse følger av en feilpenset rettsutøvelse at Forbundet har funnet å måtte ta kampen opp. Holder man en sterk og ubrutt front i denne kampen og fører man utelukken- de i marken det som er sant og rett, er vi — selv om det nødvendigvis vil kreve noen tid — visse på det gode resultat, og det resultat heter rettslig, sosial og økonomisk oppreisning til alle uskyldig dømte og alle uskyldig rammede.

Som det vil sees av det foranstående er det revisjonen av «rettsoppgjøret» med den natur- nødvendige etterfølgende oppreisning som man har ment å burde gjøre til Forbundets hovedoppgave. Det er følgelig arbeidet med dette som i første rekke stiller krav til vilje og innsats.

Imidlertid — hånd i hånd med dette går selvfølgelig også — som vedtektenes § 2 uttrykker det — visse oppgaver av mere øye-

nye linjer, og nærmere underretning herom vil bli gitt senere.

Trass i alt er det dog, som man begynte med å si tanken på revisjon og oppreisning som dominerer når det gjelder Forbundets arbeidsplan. Det er disse mål som gir de virkelige og varige resultater og derfor må også arbeidet på deres realisering være prioritert i forhold til øyeblikkets akutte oppgaver.

Den dag da landssvik-stemplet kan slettes ut, vil meget annet revidere seg selv. Det må derfor være selvfølgelig at det er for dette mål at Forbundet må legge tyngden av sin innsats i vekt-skålen.

III. HVILKE VIRKEMIDLER BENYTTES FORBUNDET SEG AV.

Den første oppgave — forinnen et forbund kan gå løs på sitt oppstilte mål — må være å bringe selve organiseringen av sam- menslutningen i orden. Den samme startoppgave står Forbundet for Sosial Oppreisning overfor.

I øyeblikket er det Forbundets oppbygging rundt om i det hele land som opptar såvel sekretariatet som de allerede fungerende tillitsmenn. Først oppmarsj, — så frammarsj!

I Forbundets henvendelse til Stortinget av 20. mars 1950 — senere trykt som brosjyre under titelen «Gi oss rettsstaten tilbake!» — vil man finne en kort utredning angående de krav som Forbundet anser seg berettiget til å stille.

Å søke disse krav imøtekommet kan naturligvis skje på forskjellige måter. Det er bare maktpåliggende å finne den måten som greiest og sikrest fører fram, og som samtidig gjør det slik at vi på vår side bevarer vår selvrespekt og at vi sikrer oss deres forståelse som vi henvender oss til.

Forbundet har ingen interesse av å trekke etter seg en hale av injuriesaker eller av å invitere til motstand der hvor det ikke foreligger noen grunn til det.

I den kamp som forestår akter man å holde Forbundets skjold blankt og plettfritt. Illegale forføyninger, falskheter, løgn og bakvaskelse, rettsfornektelse og legemlig og sjelelig mishandling er ting vi vil vite å holde oss unna. Forbundet for Sosial Oppreisning trenger ikke til den slags midler. Dets motto er «Gjennom sannhet til rett», og det motto bestemmer av seg selv de midler vi kan og vil benytte oss av. Vi

måtte kunne regne med å støtte seg på materiale som bringes til veie av Forbundets sympatiserende tilhengere.

Som alt gjentagende nevnt er våre motstanderes parole: «Ro omkring rettsoppgjøret». Den ro akter ikke Forbundet for Sosial Oppreisning å gi dem. Utrettelig skal vi hamre løs på avguden «Rettsoppgjøret», opp igjen og opp igjen. Selvom det til en begynnelse synes som om det bare er småstykker som det lykkes å få til å løsne, så gir vi ikke opp. Vi vet med visshet at en dag når tiden er moden for det — i sannhetens solrenning — skal det lykkes oss med et siste avgjørende bile-slag å smadre hele avguden. Den dag skal ventelig det norske folket bli like sjokkert som gudbrandsdølene ble det for snart 1000 år siden da den hedenske husguden i Hundorp måtte bite i gresset.

Som det vil gå fram av det foranstående er det Forbundets hensikt å legge sitt arbeid på hva man kan kalle det akademiske plan. Overbevisningen reker bestandig lenger enn knyttneven.

Gjennom direkte muntlige henvendelser og ved utarbeidelsen av skriftlige redegørelser med dokumentarisk innhold vil forbundet søke å øve sin innflytelse der det er påkrevd eller ønskelig. I dette arbeid vil det være nødvendig at alle og enhver deltar etter evne. Innen rekkene av dem som sogner til Forbundet finnes meget både av rettslig historisk og sosial innsikt og dyktighet. Koordineringen av disse evner og krefter vil være utslagsgivende for Forbundets resultater.

En rekke viktige opplysninger vil etterhånden kunne skaffes gjennom rettsaker som fører til prækjøretavgjørelser, gjennom offentliggjørelse av dagbøker og memoarer fra dem som i de forløpne år har hatt anledning til «inside information» og endelig — og ikke minst — gjennom optegnelser av dem som har måttet unngjelde som «rettsoppgjørets» ofre. Selv om det inntil videre bare er for sin egen skrivebordsskuffe man skriver, så har det sin store betydning at disse sistnevnte så snart som mulig nedtegner sine opplevelser og erfaringer gjennom den forløpne 10 års periode. Det er nå mens erindringen om det påser- te ennå er frisk, at en slik nedtegning bør skje. Ha materiellet rede! En dag blir det brukt for det. En dag vil det vise seg å

givenheter har vært som ledet til okkupasjonens år i Norge, vil det være nærliggende også å samle og å støtte seg på opplysninger som kan hentes fra andre land. Forbundet for Sosial Oppreisning har derfor ansett det som en oppgave å bringe i stand kontakt med organisasjoner og privatpersoner i utlandet, der man også har hatt føling med etterkrigstidens «rettsoppgjør». Ved en gjensidig utveksling av trykt og skrevet stoff og gjennom en regelmessig, personlig korrespondanseforbindelse vil man — på begge hold — kunne dra nytte av de erfaringer som man hver for seg måtte ha gjort. I samme forbindelse kan nevnes at avis- og tidsskriftovervåkingen i inn- og utland inngår som et viktig ledd i forbundssekretariatets arbeid. Likeledes tilveiebringelsen av et sentralbibliotek, omfattende mest mulig av den litteratur som har interesse for Forbundets virksomhet.

For nærværende har forbundsledelsen ikke gått til opprettelsen av en egen presse. Inntil videre har Forbundet med takk tatt imot et tilbud fra bladet «8. Mai» om å gjøre bruk av denne avis for sine utredninger og kunngjøringer, og i samsvar hermed vil det bare bli i eksepsjonelle tilfeller at Forbundet vil anse det nødvendig å rette henvendelser gjennom særskilte brosjyrer eller sirkulærer. Denne omstendighet gjør det — som alt påpekt — til en nødvendighet for Forbundets tilhengere å abonnere på «8. Mai» såsant de ønsker å holde seg ajour med Forbundets virksomhet.

Det er ledelsens absolutte ønske og vilje å søke å fremme Forbundets oppgaver ad sindighetens og fordragelighetens vei. Trass i alt det som vi i disse årene har måttet gå igjennom, har man ansett denne løsning som den eneste brukbare. Å gjerde seg inne bak piggtåd, stenger til begge sider, og fornuftige ord har større tyngde enn de ubeherskede. En dag vet vi at seiren er vår. Og den vissheten gir oss råd til å følge fornuftens og overbevisningens vei.

IV. PÅ HVILKEN MÅTE KAN MAN YTE FORBUNDET SIN TILSLUTNING?

Man har allerede i det foregående gjort rede for at man ikke — i et hvert fall foreløbig — har ansett det hensiktsmessig å byg-

esserte, samtidig som man holder selve organisasjonen oppe gjennom et mest mulig forgrenet tillitsmannsapparat. Spørsmålet om direkte medlemskap er forøvrig under utredning av lovkomiteen og vil bli forelagt til avgjørelse for neste landsledermøte.

Med en eller flere tillitsmenn innen hver enkelt kommune over det hele land vil ledelsen ha betingelse for å nå fram til alle som den har interesse av å komme i kontakt med, og på den annen side vil på samme måte de sympatiserende tilhengere av Forbundet gjennom disse lokale organisasjonsledd være sikret en kontakt med sentralledelsen, som gir dem anledning til på en lett- vint måte å kunne gjøre seg gjeldende i Forbundets virksomhet. Den lokale tillitsmann vil kunne formidle den gjensidige forbindelse når det gjelder spredningen av Forbundets meddelelser eller innsendelse av opplysninger og forespørsler, han vil fungere som Forbundets lokale bidragsmottaker og han vil også forøvrig være behjelpelig, f. eks. med hensyn til tegning av abonnement på «8. Mai».

Den tillitsmann som det i Deres tilfelle vil passe best å henvende seg til, er:

Navn.....
(Utfylles i de ekspl. av bladet som tillitsmennene fordeler).

Adr.

Tlf.

Vi ber Dem om snarest enten å sette Dem i forbindelse med denne tillitsmann, som vil kunne gi Dem den ytterligere orientering om Forbundet som De eventuelt måtte trenge. Eller også å skrive direkte til sekretariatet under adresse Forbundet, Kierschows gt. 5, Oslo.

Det er av største viktighet at Forbundet står snart som over hodet mulig kan få en samlet oversikt over den tilslutning som dets arbeid har, slik at man kan komme over fra organisasjonsstadiet til den direkte aktive gjennomføring av Forbundets oppgaver.

Nøt ikke med å melde Dem som deltaker i Forbundets oppmarsj! Gjør det i dag! Forsvinn ikke i den fallgrupe som netter utsettelse! All oppslutning har sin betydning. Selvom De er avskåret fra å kunne yte annen innsats enn Deres blotte erklæring om tilslutning, så har det vekt. Alt

inn at de uimotsagt og for all framtid skal kunne slå fast be- rettiggelsen av deres etterkrigspa- tenterte rettferdighet, og dermed prisgi oppgjørets ofre til varig fortapelse og vånære.

Det er mot en slik hån mot all fornuft og all rettferdighet at vi har funnet å måtte mobilisere våre rekker til motstand og kamp. Det er dette som danner den reelle bakgrunn for vår organisasjon, og det er dette som gjør det til en uavviselig plikt for et hvert rett-tenkende og anstendig menneske å ta del i vårt arbeid.

Forbundet for Sosial Oppreisning har gått inn for å vrenge vrangen rett igjen. Så vergeløse som våre motstandere tror vi er, er vi heldigvis ikke. Og den kommende tid skal vise at vi skal være i stand til å sette tingene på rett plass. Ikke så at vi på noe vis akter å gå fram etter daddelverdige eller ulovlige linjer. Det trenger vi ikke. Sannheten kan være ubehagelig å høre til sine tider, men ulovlig er den ennå ikke blitt. Og noe annet enn den fulle og rene sannhet er det ikke Forbundet kjemper for. Den skal bane oss veien til rettferdigheten.

Allerede i starten har Forbundet gått aktivt inn for gjennom en propaganda for det faktiske og sanne å lette byrdene for landsmenn som urettferdig er blitt ofre for politiske maktanslag. Og vi har allerede hatt tilfredsstillende av å se at vårt arbeid i så måte blir respektert. Således skriver avisen «Vårt Land» i en leder den 21. juni d. å. bl. a. følgende:

« — Denne samlede rettsak- sjon fra myndighetenes side er imidlertid bare den ene side av rettsoppgjøret. Den viktigste må man regne med, vil bli båret fram av organisasjonen «Forbundet for Sosial Oppreisning» hvis formål er, på lovens grunn, å legge fram sitt syn på rettsoppgjøret og forsøke å oppnå at det blir båret på urettferdighet og overgrep. I en henvendelse som i mars i år ble sendt Stortingets justiskomite, gjør det på en rolig måte punktvis rede for sitt syn uten at dette er forstyrret eller skjemet av personlige anklager og utfall. «Gi oss rettsstaten tilbake» kaller de sitt skrift.

Vi skal ikke forsøke å gi noen vurdering av de fremførte meninger, men i sin ulastelige form er skriftet tiltalende og tankevekkende og bør leses av alle dem som ønsker å se og lære hvorledes rettsoppgjøret fortoner seg fra den annen side. — —»

Det høyeste ønske hos dem som står oss i mot, er at vi skal synke hen i slapphet og oppgittethet og stilltiende finne oss i den skjebne som er blitt oss beredt. Der-

rekke stiller krav til vilje og innsats.

Imidlertid — hånd i hånd med dette går selvfølgelig også — som vedtektenes § 2 uttrykker det — visse oppgaver av mere øyeblikksbetont, sosial karakter. De oppgaver som der er nevnt, vil bli skjuttet så langt man bare har evnen til det og i den utstrekning forholdene over hodet tillater det. Dog må det være like selvfølgelig at Forbundet — i et hvert fall foreløbig før det får konsolidert sin økonomi — ikke kan påta seg å spille rollen som en sosial forsorgs- og verneinstitusjon i større utstrekning. — Akutte nødsforhold har man dog søkt å avhjelpe så langt man har råd med det, likesom man siste sommer har fortsatt arbeidet med ferieanbringelse av politiske fangers pårørende og andre vanskeligstilte.

Forbundet har mottatt en lang rekke anmodninger om støtte i form av kapital — til dels har det gjeldt betydelige beløp — til finansiering av eiendomskjøp, til industrielle tiltak eller også til akkordmessige ordninger av gjeldsansvar. Under de rådende forhold har Forbundet ikke sett seg i stand til å ta seg av disse ting. Ennå er vi i starten. Forbundet som et finansieringsinstitutt får være et framtidsmål.

Arbeidstilvisning har også vært av de ting som Forbundet har ansett det ønskelig å kunne ta opp på sitt arbeidsprogram. For å kunne drive vanlig arbeidsformidling kreves imidlertid offentlig autorisasjon, og en sådan er det neppe utsikt til at Forbundet kan gjøre regning på å oppnå for øyeblikket. Foreløbig har man derfor måttet nøyes med å skape kontakt der hvor tilfellet har gitt en en sjanse for det, og ellers måttet henstille såvel til arbeidssøkende som til arbeidsgivere mest mulig å gjøre bruk av «8. Mai»-annonsepalter. Selv om de fortvilte boligforhold — spesielt i Oslo — fører uberegnelige vanskeligheter med seg, har mange av de forsøk på denne måte som man har hatt anledning til å følge, vist tilfredsstillende resultater.

Sammen med Rettskontoret har Forbundets sekretariat i den forløpne tid tatt seg av en flerhet av saker av mere personlig art, der løsningen har vært betinget av direkte konferanser med de avgjørende myndigheter i Oslo. Det har vist seg å være et stort behov for denne formidende hjelpevirksomhet — spesielt for utenbysboende — og omfanget og antallet av denne art saksbehandling er i stadig tiltakende. Rettskontoret er forøvrig for øyeblikket under utforming etter

og erfaringer gjennom den forløpne 10 års periode. Det er nå mens erindringer om det passer ennå er frisk, at en slik nedtegning bør skje. Ha materiellet rede! En dag blir det brut for det. En dag vil det vise seg å være viktig kildemateriell for den sanne Norgeshistorien. Tenk bare på hvor heldige vi hadde vært stilt om vi ved skildringen av våre større historiske begivenheter i svunden tid hadde hatt samtidige notater å bygge på. Så verdensomspennende de be-

Forbundets virkemiddel nr. 1 må være opplysningen. Den som har kjennskap til det som har gått for seg i dette land i de siste 10—15 år, må føle seg dypt beskjemmet på vegne av den nasjonale sann-druhet ved å være vitne til hvordan den objektive sannhet er omskapt til en karikatur.

Mot denslags har Forbundet bare ett middel å stille opp, men til gjengjeld et middel som slår tvers igjennom alt: sannheten! Den fulle og rene sannhet!

Ganske visst blir det fra hold som har sin spesielle interesse av det, lagt alle mulige vanskeligheter i veien for dem som ut fra ærlige og uselviske forutsetninger ønsker å gå til bunns i tingene. Ennå i dag rummer norske, offentlige arkiver mange dokumenter som det vil være av avgjørende betydning å få lagt fram. Det er bare stykke for stykke at man evner møysommelig å få disse ting plasert under almenhetens søkelys.

Ikke desto mindre må det være Forbundets plikt å ta på seg de byrder som følger med et slikt arbeid. Vanskeligheter er til for å overvinnes. Man får ta både tiden og tålmodigheten til hjelp, bare ikke gjøre seg selv hjelpeløs ved i oppgitthet å underkaste seg parolen om «taushet og ro». Alt som kan tjene til belysning av det som har passert, må vi tvinge fram i dagens lys. Vi vet at det ikke har noen hensikt å prosedere en sak før det faktiske materiale i sin helhet er lagt på bordet. Slik er det også her. Først tilretteleggelse av det faktiske, så prosedyre. Og så dom. Historiens og rettsferdighetens dom.

Det vil formentlig forstås at det er ugjærlig i en henvendelse som denne å gi detaljert beskjed om hvordan man har tenkt seg å legge opplysningsarbeidet an. Uten at det behøver å omgis med hemmelighet på noen måte, tilhører dette allikevel den «interne forretningsteknikk» som foreløbig bør være forbeholdt den sentrale aksjonsstab. Arbeidet er imidlertid stort og omfattende. Det trenges mange hender for å trekke ved til bålet, og forbundsledelsen vil nok på mange måter

og erfaringer gjennom den forløpne 10 års periode. Det er nå mens erindringer om det passer ennå er frisk, at en slik nedtegning bør skje. Ha materiellet rede! En dag blir det brut for det. En dag vil det vise seg å være viktig kildemateriell for den sanne Norgeshistorien. Tenk bare på hvor heldige vi hadde vært stilt om vi ved skildringen av våre større historiske begivenheter i svunden tid hadde hatt samtidige notater å bygge på. Så verdensomspennende de be-

Forbundets virkemiddel nr. 1 må være opplysningen. Den som har kjennskap til det som har gått for seg i dette land i de siste 10—15 år, må føle seg dypt beskjemmet på vegne av den nasjonale sann-druhet ved å være vitne til hvordan den objektive sannhet er omskapt til en karikatur.

Ganske visst blir det fra hold som har sin spesielle interesse av det, lagt alle mulige vanskeligheter i veien for dem som ut fra ærlige og uselviske forutsetninger ønsker å gå til bunns i tingene. Ennå i dag rummer norske, offentlige arkiver mange dokumenter som det vil være av avgjørende betydning å få lagt fram. Det er bare stykke for stykke at man evner møysommelig å få disse ting plasert under almenhetens søkelys.

Ikke desto mindre må det være Forbundets plikt å ta på seg de byrder som følger med et slikt arbeid. Vanskeligheter er til for å overvinnes. Man får ta både tiden og tålmodigheten til hjelp, bare ikke gjøre seg selv hjelpeløs ved i oppgitthet å underkaste seg parolen om «taushet og ro». Alt som kan tjene til belysning av det som har passert, må vi tvinge fram i dagens lys. Vi vet at det ikke har noen hensikt å prosedere en sak før det faktiske materiale i sin helhet er lagt på bordet. Slik er det også her. Først tilretteleggelse av det faktiske, så prosedyre. Og så dom. Historiens og rettsferdighetens dom.

Det vil formentlig forstås at det er ugjærlig i en henvendelse som denne å gi detaljert beskjed om hvordan man har tenkt seg å legge opplysningsarbeidet an. Uten at det behøver å omgis med hemmelighet på noen måte, tilhører dette allikevel den «interne forretningsteknikk» som foreløbig bør være forbeholdt den sentrale aksjonsstab. Arbeidet er imidlertid stort og omfattende. Det trenges mange hender for å trekke ved til bålet, og forbundsledelsen vil nok på mange måter

YTE FORBUNDET SIN TILSLUTNING?

Man har allerede i det foregående gjort rede for at man ikke — i et hvert fall foreløbig — har ansett det hensiktsmessig å bygge Forbundet opp på direkte medlemsskap.

Den erfaring forbundsledelsen hittil har hatt anledning til å gjøre, overbeviser om at man når vesentlig lenger ved inntil videre å støtte seg på en sympatiserende tilslutning av inter-

Kjenner du din plikt?

Det har aldri vært ædlig manns ferd å la andre slåss for seg. I et hvert fall ikke så sant han selv var i stand til å yte en innsats. Slik har det bestandig vært, og — slik er det. Det er vassent blod i årene der hvor en mann fra sitt sikre skjulested i skjelvende nysgjerrighet følger med i hvordan hans kamerater svinger sine sverd. Han vet at utfallet kan bety redningen også for ham selv. Likevel drister han seg ikke til å gjøre felles sak. Han over sin ære og sin framtid for usle stunder i nuet.

Bildet fra de blanke våpens arena lar seg direkte overføre til kamper der våpnene er av åndelig art. Det er stymper som svikter et felles tak der det gjelder felles interesser. Det må gi en vammelig smak i munnen å nyte de seirens frukter som andre har tilkjempet seg.

I dag kjempes det her i Norge for alle dem som har lidt overlast gjennom det fæle «rettsoppgjør». Uredde folk har rykket fram på muren, lar til dyst, og i stadig stigende omfang er andre i ferd med å trekke rustningen på. Kampens mål er oppreisning for alle som har vært ute for en forskruet fru Justitia, og kampens midler heter sannhet og rett. Aldri noen gang har en fylking rykket i kamp med blankere våpenskjold.

Hvor er du å finne i denne fylkingen? Føler ikke også du hvordan harmen og hets brenner deg i blodet over det som har overgått deg selv og dine? Kjenner ikke også du din samvittighets kategoriske ordre om innsats?

Eller har du tenkt å lure deg utenom? Vokte ditt kjøpmannskap og din aker, lotte ditt eget arne skinn for sår og skrammer, og så passe omhyggelig på — når du anser tiden moden for det — å dukke fram fra det skjulte for å godgjøre deg med kampens resultater. De resultatene som du ikke selv har noen som helst andel i.

Sitt ikke i feighet og spill parasittens rolle! Vær ikke et snyltedyrl! Gjør det du evner! Slutt opp i dine kameraters rekke! Vær aktiv!

Alle kan ikke stå på muren. Det er så. Men det finnes andre former for aktivitet. I en krig trenges det mange hjelpere. — Forsyningstjenesten er ikke den minst viktige. Sørg for at de i forreste rekke har de våpen som de trenger. Og sørg for at våpnene er gode.

Kan du ikke være aktiv på annen måte, så vær med og støtt økonomisk. En krig koster alltid penger. Har du vært heldig og kunnet skaffe deg fortjeneste, så hjelp dem som har vært mindre heldige. La ikke dine penger brenne deg i lommen. Du får dem ti-fold tilbake. Og dertil har du den beroligende visshet at også du har vært med å yte.

Forbundet for Sosial Oppreisning har reist kampen for vår store oppgave. Gi Forbundet din tilslutning og din aktive støtte! Vis at du forstår at fellesskapet forplikter! Vis at du har æresfølelse!

I dette øyeblikk står dine kamerater midt oppe i kampen for den felles sak. Faller de eller bringes fronten til å vakle, kan det skyldes at du svek og holdt deg borte. Vinner de fram, er du med og deler æren, så sant du bare har kjent din besøkelsestid og funnet din plass i rekkene.

Synes valget deg vanskelig?

Forbundssekretæren.

Gjør det i dag! Forsvinn ikke i den fallgrupe som neter utsettelse! All oppslutning har sin betydning. Selvom De er avskåret fra å kunne yte annen innsats enn Deres blotte erklæring om tilslutning, så har det vekt. Alt som tilkjennegir en våken og positiv vilje til å se tingene satt på rette plass, teller. Av den grunn står en plass åpen også for Dem!

**Sviket ikke fellesskapet!
Vær med og øk dets styrke!
Slutt opp om Forbundet!**

TIL MENINGSFELLER!

Forbundet for Sosial Oppreisning ble stiftet i oktober 1949, men først gjennom det den 27. og 28. juni d. å. holdte årsmøte i Romedal har det fått sin organisasjonsmessige utforming fastlagt og sine oppgaver nærmere presisert. Nå er tidspunktet kommet da det gjelder å gjøre Forbundet sterkt og slagkraftig gjennom en landsomfattende oppslutning av meningsfeller.

At et rettsoppgjør som man nå holder gående på sjetten året, ikke holder mål for en føktern, kritisk vurdering, er sikkert de fleste på det rene med. Både med hensyn til omfang, utforming og resultater er det lett angripelig, og deres antall som mener at en revisjon er påkrevet, er i stadig tiltagende. Det lar seg imidlertid på den annen side heller ikke nekte at det på politisk maktbasis holdes en motstandsfront, som tviholder på oppgjørets «rettfærdighet og verdighet» og som ikke er villig til å gå med på noe som helst skritt som kan berøre oppgjørets prestisje. Denne front fører som devise et imperativt krav om «ro omkring rettsoppgjøret». Kritikken blir ikke tålt. Selv de mest avslørende dokumentasjoner av oppgjørets skjevheter søker man å omgå ved å kalle påtalemyndigheten til hjelp. I dette øyeblikk da oppgjøret lakker mot sin slutt, mener dets iscenesettere at de i alt vesentlig har nådd sin hensikt. Våre meningsfeller er i løpet av de 5 år som har gått siden «frigjøringen», søkt satt i en stadig mer hjelpeløs og forsvarsløs stilling. I dag regner øyeblikkets makthavere med at våre folk er blitt så de-sosialisert, så økonomisk ødelagt og så psykisk underkuet at man ikke lenger har noe å frykte fra den kant. «Landssvikernes» opinionsdannende evne mener man å ha drept i og med den rettslige og uten-rettslige avregning med dem, og i samme øyeblikk det måtte passe oppgjørets myndigheter å sette sluttstrek, biller disse seg

best ønsker å se og lære hvorledes rettsoppgjøret fortoner seg fra den annen side. — — —

Det høyeste ønske hos dem som står oss i mot, er at vi skal synke hen i slapphet og oppgitthet og stillende finne oss i den skjebne som er blitt oss beredt. Dermed har de fri bane når det gjelder å forme historien etter sin egen oppskrift. Og dermed vil vi for all ettertid stå stemplet som virkelige landssvikere.

I dag må det være enhver plikt — så sant han har personlig æresfølelse og respekt for den norske histories sannhet — å være med på det arbeid som Forbundet for Sosial Oppreisning har tatt opp og som en energisk ledelse akter å kjempe igjennom. Var det ikke svikt i rekkene den gang da vi slo ring om vårt lands interesser, må det heller ikke være det nå. I dag gjelder det i første rekke oss selv, våre familier og vår etterslekt, men derigjennom også denne gang vårt land og vårt hele folk og dets framtid som en respektert retts- og kulturstat.

I øyeblikket bygges Forbundet organisasjonsmessig ut over det hele land med tillitsmenn i alle fylker og alle kommuner. Vardene er tendt og budstikkene satt i omløp. Nøl ikke et øyeblikk når varslet når fram til deg. — Slutt opp i disse meningsfellers rekke. På hvilken måte du vil gjøre det står til deg selv, enten det skal skje gjennom direkte, aktiv innsats eller ved at du sikrer arbeidet et økonomisk grunnlag gjennom bidrag. En hver deltar etter evne. Hovedsaken er at vi kan mønstre en front som det står alvor og respekt av.

Vi holder i dag vår skjebne i vår egen hånd. Vi har bare oss selv å stole på. Men står vi i samlet fylking er de gode resultater oss visse. Sannheten kan gjemmes og fornektes. Men drepes kan den ikke. Det er en uomtvistelig historisk sannhet. Og den sannhet skal du — nettopp du og dine — i dag være med å bekrefte.

Oslo i juli måned 1950.
Forbundet for Sosial Oppreisning
Hroar Hovden
formann.

Helge Grønstad

Erobreren

Livet har den halstarrige Vane sjøl å brøyte Forlængelsens Bane Og visst kan du sinke som på-skyne Farten, du innbildske Barn av Menneskearten, — men Livets Erobrer blir bare den der for Livets Herre gir Livet hen.

8. MAI

Redaktør
Arvid B. ArntzenForretningsfører
Per Kvendbø

Kontor: Fløyveien 25, Kristiansund N. Telefon 1330

Abonnementspris kr. 16,00 pr. år

Utgitt av Interessentskapet 8. Mai

Broen må bygges fra begge sider

Forbundet for Sosial Oppreisning ble grunnlagt 15. oktober 1949. Dets mål er å samle de spredte krefter til felles arbeide for å bringe de politisk dømte og straffede NS-folk tilbake til samfunnet, gi dem deres uavkortede borger- og menneskerettigheter tilbake gjennom full æresoppreisning og slettelse av strafferegistret og samtidig gjøre godt igjen, hva der ble brutt ned i sosial og økonomisk henseende i de fem lange år. I løpet av de måneder som er gått har Forbundet fått en stadig økende tilslutning og er i dag landsomfattende i sin virksomhet. Det er likefrem imponerende, hva Forbundet med små midler har formådd å gjøre, og vi tar hatten av for de kvinner og menn, som gikk i brodden, og for dem, som i dag fortsetter arbeidet for felles sak og felles mål.

Om arbeidets gang henviser vi til Forbundets redegjørelse som er inntatt i «8. Mai» i dag og som vil komme med kortere mellomrom. Og vi maner alle dem, som på ett eller annet vis er rammet av det politiske rettsoppgjør, til å slutte opp om Forbundet for å gjøre dets arbeide ennå mere effektivt og dets innflytelse ennå større.

Både Forbundets og vårt arbeide er et brobyggerarbeide. Men her er å merke, at en bro må bygges fra begge sider, og derfor må også de på den annen side av den avgrunn, som vitterlig ennå eksisterer, vise mere vilje enn i dag til å møte oss på halvveien. De, som har makten, har fått den ved velgermassens mytologiske luner, men vi er ikke så sikker på, at de er på det rene med, hva velgermassen mener i dag. Ute i folket er det slik, at de nesten har glemt eller helst vil glemme det som skjedde under den opphissede stemning i 1945 og tiden som fulgte. Og vi har det inntrykk, at de som rår for makten og avgjørelsene i dag, helst vil at de politisk dømte og deres livsskjebne skal være glemt. Men det skal ikke lykkes. Dertil er det for mange titusener, ja hundrede tusener av menneskeskjebner, som er knyttet til de tragiske begivenheter som avsløste okkupasjonen.

Vi må derfor bygge videre, bygge og bygge. Og her skal man merke seg — selv om det er noen som tviler på resultatene —, at det er bedre å bygge på sand enn ikke å bygge. Enkelte mener og sier kanskje, at vi får bøye oss for det uunngåelige og det skjedde og tute med ulvene. Da vil vi svare med en av de store mestere: Vokt deg for ydmykhetens hovmot! Vi må og skal bygge videre tross motstanden, hamre inn i alle sinn, at vi på lovens grunn vil erobre tilbake, hva de provisoriske anordningers tjenere har ranet fra oss. Denne erobring er i realiteten en vinning for land og folk, fordi den innebærer en ny samling om felles mål, nye hundrede tusener som intet heller vil enn fullhertet å tjene landets interesser, nå og i fremtiden som før, da det knep som verst.

Vi speider etter ny lysning og vi fortsetter vårt arbeide uten stans. Det er kanskje ennå mange stener på veien og mange hånens ord å høre. Men da sier vi med Henrik Wergeland: «Som insekts stikk i muslingen avler fornærmelser kun perler i vårt sinn». Derfor: Fremad for felles sak, det er en sak til vårt fedrelands gavn.

Statskirkens adferd.

Noen bemerkninger til Alfred Dales artikkel

Av Thorger Wiik

«8. Mai» nummer 30 for 5. oktober d. å. er inntatt en artikkel av herr A. Dale med ovenstående titel. Med red. tillatelse vil jeg få lov til å komme med noen bemerkninger til samme.

Det som herr Dale anfører om statskirkens forhold til oss landsvikere i den tiden vi satt fengslet, kan jeg selv stort sett under-skrive. Denne kirke har såvisst ikke gjort seg fortjent til at vi skal ha den og dens prester i takknemlig erindring da vi sommeren og høsten 1945 satt fengslet og avskåret fra enhver forbindelse med våre pårørende, i hvert fall ikke vi som satt på llebu, det tidligere Grini.

Jeg vil kort nevne en tildragelse som hendte på «bua» den sommeren:

En fange som satt «haft» fikk brevkort fra sin voksne datter og som var hans eneste pårørende, der hun forteller at hun er blitt jaget ut av hjemmet deres og viste ikke hvor hun skulle gjøre av seg. Det gikk så hart inn på faren at han søndag morgen for-søkte å berøve seg livet ved over-skjæring av pulsårene. Det ble oppdaget og hans liv reddet. — Heldigvis.

Samme søndag form. ble holdt «gudstjeneste» i friluft for fangene, som var ute i leiren, av en prest hvis navn jeg skal unnlate å nevne. Jeg holdt meg av prinsipp borte fra disse såkalte «gudstjenester», men en innskytelse fikk meg den gang til å møte.

Til min forbauselse begynte presten med en oppfordring til sine tilhørere om å delta i forbønn for fangenes pårørende??

Jeg fortalte etterpå denne episode til en medfange, en prest på gåseøyne — ja, bemerket han kort, de ber for sine ofre.

Den norske kirke av idag er i sannhet et mørkt blad i dens historie, dens inspirator var og er biskop Berggrav.

Hva herr Dale forteller om at tre fanger ble opptatt som konvertiter i den katolske kirke, er kun et bevis på at vedkommende vendte seg bort fra datteren og til moren. Som om den katolske kirkes historie skulle være et lysere blad i kirkens historie enn den Lutherske kirkes.

Så nevner Dale Frelsesarmeen og spør i den forbindelse: Tyder dette på at Frelsesarmeen har

drog sammen til at Frelsesarmeen unngikk å bli oppløst og dens eiendom inndratt.

Hva fikk vedk. sykepleierske og hennes far for sin innsats? Jo hun fikk dom på tre og et halvt år på Bredtveit, men noen takk fra armeen er ikke kommet til henne, likeså litt som til hennes far. Dertil mistet hun sin mann som i fengslet ble smittet av tub. og døde der. Hun sitter igjen med en liten gutt som hun tross en nebrudt helbred, forsørger.

Hva kommandør Myklebust og frue fikk som lønn for sin innsats var at man ble skubbet vekk fra sin stilling ved «frigjøringen» av svensken Tobias Øgrim der selv inntok sjefstillingen. Han skal, etter sitende, ha fått god hjelp av penonert oberst Breien. Og det fine var at det ble satt i verk etter ordre fra London, etter hva der blir sagt. At det også var en alm. mening innen Frelsesarmeen i Oslo at kommandøren burdejerne sine barn fra hjemmet fordi at disse var NS, taler for seg selv.

En officer i Frelsesarmeen som var NS ble fratatt sin stilling og så vidt kjent fremdeles går uten beskjedning. Nei, Frelsesarmeen i Oslo skal i hvert fall ikke frikjennes for «folkedomsinnelag».

Hvoran pinsevennene andre steder har tatt det overfor sine medlemmer som var NS, kan jeg ikke uttale meg om. Men fra Oslo kan jeg nevne et tilfelle som ikke er noe smigrende for menigeten i «Filadelfia». En eldre mann som i mange år hadde reist i vårt land som forkynner, og som sådan besøkt strekningen fra Lindesnes til Vardø, lot seg ansette som vaktmester i Filadelfiamenighetens eiendom i St. Olavs gt. I denne stilling sto han, såvidt jeg erindrer i 10 a 12 år. Så kom oppfordringen til å melde seg til tjeneste som prester da disse streiket og nektet å utføre sine embetsplikter. Mannen fulgte oppfordringen og lot seg ordinere. På den tid var han ikke NS og stod utenfor bevegelsen lenge. Etter å ha sonet en dom på 2½ år, har han gått uten lønnet beskjedning og med sviktende helse har han heller ikke utsikt til sådan Forsøk på å sette seg igang med forskjellige småarbeider har kjærlige medmennesker

REFLEKSJONER

ERSTATNINGS-DIREKTORATET

er utrettelig når det gjelder å innkreve penger fra de politisk dømte. Hittil har det klart å tappe dem for 155,2 mill. kroner, som fordeler seg med 43,5 mill. kroner i bøter, 58,1 mill. i inndragninger og 53,6 i erstatninger. Men det er langt fram til sluttsummen som går opp i 269,8 mill. kroner, og meget av dette må avskrives som uerholdelig. Stortinget har nå vedtatt innstillingen fra justiskomiteen om ettergivelsen av inndragninger og bøter til statskassen i straffesaker i tiden 1. juli 1948 til 31. desember 1949 og den går ut på at kongen får fullmakt til å avgjøre alle andragender om ettergivelse inntil utgangen av 1952. Så lenge regner de altså med å holde det gående.

I EN TALE I STORTINGET

i september måned lanserte statsminister Gerhardsen ideen om en nasjonal holdningskampanje. Han la vekt på at man ikke måtte skyve den oppgaven fra seg å vinne de norske kommunister tilbake «til rettssamfunnet og demokratiet». Han ville ha både enkeltpersoner, de forskjellige politiske partier, pressen og kulturorganisasjonene til å gå sammen om et slikt tiltak. Senere har han innkalt endel personer fra forskjellige leirer til drøftelse av hvorledes en slik kampanje skulle settes ut i livet. Så nå får vi se! — Vi noterer at statsministeren ikke sa et ord om samfunnets utstøtte, de politisk dømte NS-folk. Han ville visst helst ikke tale om dem og deres bitre skjebne, som nok i stille stunder faller ham litt tungt for brystet. Kommunistenes femtekolonne, ca. 110 000 stemmeberettigede, hvis tall stadig vokser, står hans hjerte nærmere, og det later til at han er så naiv at han tror å kunne vinne dem for sin politikk. Er det da ingen som kan hviske ham et referat i øret fra de store møter etter lønnsforhandlingene eller fra klubbmøtene om beredskapslovene. Der har det falt harde ord om regjeringen og dens framferd, og de lover ikke godt for den påtenkte holdningskampanje. Hva de tidligere NS-folk angår er det overflødig for A-regjeringen med dens fortid f. eks. i forsvarsspørsmålet å granske deres nasjonale holdning, for de har i gjerning vist at de både kunne ofre og handle, da de andre stakk av for å redde sitt eget skinn etterat de planmessig hadde lagt landet åpent for overfallsmenn. Men disse andre brukte taktikken om stopp tyven og klarte å narre et forvirret folk ved å appellere til de sletteste instinkter. Kom så å snakke om nasjonal holdning!

NASJONAL HOLDNING JA

Hvite og røde amerikanske bærer

tes som en nasjonalsosialistisk organisasjon, hvor meget vi enn med NS-programmet i hånd kan motbevise det. Vel, NS-folkene er vant til å være samfunnets utstøtte og bærer det nok, men hva skal vi si om medlemmene av Clarte, Mot Dag og Norsk-Sovjet-russisk samband? De kan ikke få visum, sier Aftenpostens korrespondent i New York. Hva betyr så det, kan man spørre. Justisminister Gundersen var i tredveårene både i Oslo og Trondheim en av de fremste Mot-Dag-ister, Arnulf Øverland som i dag er hans tro beredskapstjener var en av redaktørene i tidsskriftet Mot Dag. Statsråd Langhelle var medlem av Clarte, og Torolf Elster som nettopp har vært på studiereise i USA etter offisiell innbydelse, synes også å være kommet i faresonen. Hvorledes amerikanerne skal løse denne floke vet vi ikke, men de lukker vel øynene nå når disse fhv. augurer er blitt tro tjenere under stjernebanneret. Hva skal vi så si om alle de store gutta, som i de hektiske dager var medlemmer av Norsk-Sovjetrussisk Samband? De har riktig nok trukket seg tilbake i god orden, men sporene skremmer. Vi rår dem til å gjøre som italienerne som allerede har sendt tre protestnoter til USA for urettferdig behandling av italienere som ønsker å besøke dollarlandet. De sier at USA tar med anderledes smidighet og mildhet på medlemmer av det spanske falangistparti. Men det er annen historie.

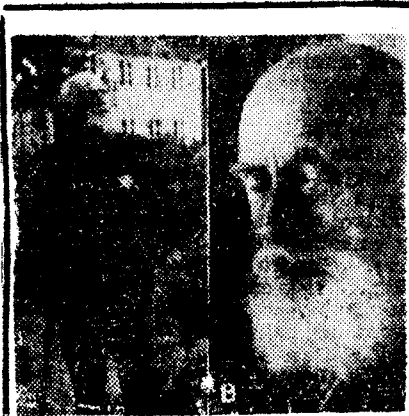
DE TRETTE MEDLEMMER AV EUROPARADETS MINISTER-KOMITE

har 4. november på sine regjeringers vegne underskrevet en overenskomst om opprettelse av en høyesterett for menneskerettighetene. Vi går ut fra at den norske regjering vil forelegge en så viktig sak for stortinget, selv hvor enerådende den enn er. Og da må det vel finnes en motig mann som spør hvorledes det henger sammen med bestemmelsene om forbud mot lover med tilbakevirkende kraft. Riktignok er det så at utlandet lite eller intet vet om det som har hendt i Norge etter verdenskrigens slutt, men så uvitende kan da ikke selv statsmenn av dagens type være at de ikke forstår at det er noe muggent her. Eller skal vi betrakte alt dette snakket om menneskerettighetene som noe som ikke angår andre enn dem som soler seg i de stores samvær på våre skattebetaleres bekostning?

EN MEDDELELSE

som kanskje er gått de fleste forbi kan bringe mange refleksjoner med seg. Den stammer fra Seoul, søkoreanernes hovedstad og forteller om en

stikk i muslingen avler fornærmelser kun perler i vårt sinn». Derfor: Fremad for felles sak, det er en sak til vårt fedrelands gavn. Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Sikre Dem et godt fotografi av

KNUT HAMSUN

Send inn kr. 10,— til 8. Mai's eksp. og oppgi hvilket bilde De ønsker. Bildene leveres i format 18x24 cm, i mappe, fritt tilsendt.

Husk kontingenten

Det var engang — og det er ikke så lenge siden — da det var høyeste mote å være medlem av Norsk-Sovjetrussisk samband. I 1946 hadde sambandet 31 avdelinger, idag er tallet 7. I 1946 var det tusener av individuelle medlemmer, mange med landets beste navner og hundre tusener av kollektivt tilmeldte medlemmer. — Idag er det ca. 30.000 kollektive og 1300 individuelle medlemmer, hvorav Oslo har de 800. Formannen i Trondheimsavdelingen, som nå er betydelig redusert, opplyser, at «folk ikke våger å undertegne Stockholmsappellen og heller ikke å lese bestemte aviser av frykt for sine omgivelser».

Slik er det altså i landet uten frykt og tårer. Naboterrorer herjer slik som den for alvor begynte å herje i 1945 overfor NS-folkene og alle pårørende. De, som satte den igang — dels for å skjule egne synder — forstod kanskje ikke at de dermed løsnat et skred, som kan rive hvem som helst med seg. Vi kan være fristet til å si med det bergenske blad «Folke-

lysere blad i kirkenes historie enn den Lutherske kirkes.

Så nevner Dale Frelsesarmeen og spør i den forbindelse: Tyder dette på at Frelsesarmeen har vist et «folkedomsinnelag?»

Her vil jeg få stanse litt og gå tilbake til okkupasjonstidens historie.

Tilfeldigvis er jeg i besittelse av en del papirer som viser at visse aktivister i Rikskommissariat arbeidet med planer om å oppløse både Frelsesarmeen og visstnok også noen andre kristelige organisasjoner. En kjent sykepleierske som var NS og hadde ikke liten innflytelse på visse hold, fikk nys i dette og satte alt inn på å hindre disse planer, hvilket også lyktes henne etter møye og med god støtte av sin far, der var en kjent mann innen kirkelige kretser, planen ble droppet etter ordre fra Berlin. Dette i forbindelse med kommandør Myklebust og hustrus kloke opptreden og ledelse av armeen under okkupasjonen, bi-

hæren»: «Stol ikke på noe, tro minst mulig og bo helst på høyfjellet».

helse har han heller ikke utsikt til sådan. Forsøk på å sette seg igang med forskjellige småarbeider har kjærlige medmennesker stadig hindret ham i på mange måter. Har så menigheten i Filadelfia gjort noe for å komme ham og hans hustru til hjelp? Intet så vidt jeg kjenner til, og jeg tror å være bra inne i disse to menneskers forhold.

På Ilebu den tiden han satt der var det denne mann fangene gikk til med sine sjelelige anliggender, ikke til fengselsprestene.

Kunne ha lyst til å avlegge en viss metodist i Oslo en visitt mens jeg er i farten, men skal innskrenke meg til det foran anførte. Det klarer seg lenge med det religiøse skittentøy jeg her har kastet frem til beskuelse. Min konklusjon er at ingen av de religiøse organisasjoner, likesåltill som statskirken med dens presteskap og lemmer har holdt mål, på enkelte sjeldne unntakelser, de har tvert imot vist seg som de mest fanatiske forfølgere. Om ikke på annen måte, så har de hittil omhyggelig unngått å se på

lere til de sletteste instinkter. Kom så å snakke om nasjonal holdning!

NASJONAL HOLDNING JA

Ifølge den nye amerikanske beredskapslov skal alle tidligere og nåværende medlemmer av kommunistiske, fascistiske og nazistiske organisasjoner nektes adgang til USA. Nasjonal Samling er ikke uttrykkelig nevnt, men all baktalelse har ført til at den av de ukyndige amerikanere betrak-

eller tale sammen med en NS, når andre «gode» var innen synsvidde. Da stakk de straks av. Og jeg vil ikke slutte dette før jeg har føyet til, at jeg har førstehåndskjennskap til personer med en særdeles høy kristelig bekjennelse som ved synet av snauklipping av unge piker i «frigjøringstiden», kunne se på med skoggerlatter.

Vi NS har sannelig lite å takke disse folkene for, la oss derfor sky dem og gå langt utenfor deres vei for ikke å få dom sammen med dem.

Oslo i oktober 1950.

Thorgeir Wiik.

som kanskje er gått de fleste forbi kan bringe mange refleksjoner med seg. Den stammer fra Seoul, sørkoreanernes hovedstad og forteller om en voldsom reaksjon mot Syngman Rhee og hans regjering som uten varsel flyktet fra hovedstaden, d nordkoreanerne trykket på. Nasjonalforsamlingen har riktignok med 46 mot 24 stemmer avvist en resolusjon som krever at Syngman Rhee og hans regjering skal trekke seg tilbake, men saken er ikke stanset med det. Det vil bli fornyet avstemning og da får vi se. — Dette minner oss om 1940 i Norge da regjeringen drog sin vei uten å varsle før alt var forsent. Det var stor bitterhet i landet over denne flukt og de fleste var på det rene med at den flyktede regjering aldri ville kunne komme tilbake til taburettene. Dette ga seg også uttrykk i stortingsmennenes forhandlinger, men det er noe som de i dag ikke vil tale høyt om. Regjeringen kom tilbake som om intet var hendt og galt var fryd og gammen. IV er ikke så sikker på at sørkoreanerne vil glemme så lett og handle så slett. Men så har de også kjempet for livet, og det teller også med.

Kronikk

En stor sjel på enecelle

Petter Moen's dagbok

Av Potemkin

PETTER MOENS DAGBOK bør leses av alle. Han var ingen sibylle av den type som gråter over seg selv og som vi av og til ser eksempler på også i «8. Mai». Med en nål tatt fra blendingsgardinet prikket han på toilettpapiret de funn han gjorde i sitt eget indre. Så slapp han straks rullene ned i en rist i sellegulvet. Det som var skrevet før og etter tortur og i selvens ensomhet, i nederlagens redsler og i seierrike slag, uten publikum — det stod og kunne ikke forandres. Det står også i dens bevissthet som leser Petter Moen med et åpent sinn. Det største spørsmål som disse selvsomme confessions etterlater er: Hva ville Petter Moen ha gjort hvis han hadde opplevet «frigjørings» Norge?

Sett de krefter som da satte seg i salen! Ville han ha skutt seg, eller ville han med et bittert smil filosofisk fortsatt som aktuar i Idun? That's the question. Hamlet opptar ham sterkt i sellen

PETTER MOENS DAGBOK HANDLER om et stort menneskes kamp med seg selv, etter at illegalismens system er stoppet med at selledøren lukker seg bak ham og kaller på de uhyre reserver i Petter Moens sjel. Etter døden vil denne store ensomme sende sine selsomme divisjoner inn i menneskesinnene, hvor kampen står, der hvor det ikke dreier seg om kjønn, behov og den Gundersenske angst.

MOEN KJEMPET IKKE BARE mot «Gestapo og nazi-ånden», men mot det De vet i sin egen natur. Men han forstod ennå ikke meget av de nordmenn som «gikk erobrerne tilhånde» som de så sørgelig uredelig er fremstillet i Fellesprogrammet av 1945, visstnok av den ellers eiegode Herman Smitt Ingebretsen....?

PETTER MOEN SKRIVER at han ble underkastet tortur på Victoria Terrasse. Det er ikke grunn til å tvile på hans sannhetskjærighet. Denne store dø-

de i fedrelandets have er sannelig ingen gasskammerskriver av typen Sylvia Salvesen, han skjuler — med rette — ikke sin forakt for de undertiden effektive avhørsmetoder, som demokratene har adoptert? Moen var da han ble arrestert nylig tilsatt av «ko-ordinasjonskomiteen» som øverste leder av alle illegale aviser i det besatte Norge. Han var visstnok en av dem som sto bak Aulabrannen, dette formentlig britiske påfunn som skulle «piske opp hatet mot okkupasjonsmakten og nazistene», og som brakte mange norske studenter i ulykke.. kfr. brannstifteren, kulturkveldsanger Svein Wilhelm Bruun's vitneprov i saken mot professor Adolf Hoel.

DEN 10. FEBRUAR 1944 SKRIVER MOEN BL. A.: «Har vært i to forhør. Ble pisket. Røpet Vic(tor). Er svak. Fortjener forakt. Er fryktelig redd for smerte. Men ikke redd for å dø....» Dette dypt rørende notat gir Moens store usminkede men neskelighet i et nøtteskall.

14.-2. 1944: «Har aldri vært lykkelig i mitt liv — ikke en eneste dag. Men ulykkelig har jeg vært mange ganger til randen av selvmord....»

16-3 1944: «Det isner i mitt sinn ved tanken på all den tomhetens kval jeg har lidt i årenes løp — alle de gangene jeg har

sagt til meg selv: «Nei — nå skal det fan ta meg være slutt. Jeg skyter meg». Men fan tok meg ikke. Det gikk til bryggekannten mange ganger, men ikke utfor. Så grep jeg begjærlig etter spenningen i det illegale arbeid. Jeg var fast besluttet på aldri å rømme. Jeg tenkte: Hvis du blir skutt eller endog pint ihjel — hva gjør det? Så er du endelig ferdig med hele livets tortur».

23. februar skriver han noe vesentlig med utgangspunkt i sin mening om tyskerne: «En må bare riste på hodet av tyskernes manerer. De er alltid uhøflige. Nordmenn vil ikke være slik overfor fanger — ikke overfor kriminelle og absolutt ikke overfor politiske fanger. Jaja, — bare ikke bli slik selv — That's the point. — Det er uhyre fristende å tenke: Like for like. Men seiren ligger i dette: Vi ble oss selv. De kuet oss ikke, og de besmittet oss ikke. Å himmel — den som fikk leve den dagen!!!

— Var skjebnen allikevel barmhjertig med Moen?

Han lengtet fælt etter sin elskede Bella, som han ville være så uhyre snild og kjærlig mot, hvis han bare slapp ut. — Noe som er felles for alle fanger! Men han fikk ikke oppleve «frigjørings», seiren som ble det mest redselsskapende ne-

derlag i Europas historie, bl. a. fordi menn som Petter Moen ikke var med og bestemte. — Petter Moen er aldri med og bestemmer. Han skriver for evighet. Tildels! På vei til Tyskland med «Westphalen» gikk han under 8-9 1944. Den undergangen er et kapittel for seg.

I sin politiske holdning synes han å være lovlig enkel. Det er germanernes tragedie, som kanskje vil slette oss ut av jordens overflate, at vi ikke lenger kan kjempe mot hverandre med det lille gemytlige blink av forstand og selvbevarelse i øyenkroken....

4-3 1944: «Nazi-tyranniet er en realitet for oss politiske «forbrytere». Vi vet hva det betyr og nettopp derfor er vi villige til å ofre meget i kampen mot det. Døden er en bitter men renslig konsekvens. Hva jeg og antagelig alle nazi-fanger frykter mer enn døden er mishandlingen».

Først idag hadde Moen sett hva kampen gjaldt. Det nest største spørsmål som boken reiser er: Ville Moen hvis han hadde levet, på bakgrunn av kampens, nå for alle synlige, perspektiver, ha tilgitt at hans motstandere begikk store misgrep i sin strid for Europas kanskje siste sjanse?

Eller ville han fortsatt være synkvervet av Vansittart-men-

taliteten hos herrefolket på øya, av den såkalte Pax Britannica?

Når den tildels tomme, larvende, skrytende og etterpåkonstruerte norske okkupasjonslitteraturen er glemt vil kanskje Petter Moens dagbok lyse med en klarere flamme enn idag. Ingen av oss som på den annen side sto i kamp for Norge og som Moen nok ikke fikk anledning til å lære å kjenne — det sørget hans oppdragsgivere for! — ingen av oss vil innkassere hans nedenstående bemerkning som en billig triumf. Vi vil alle sammen senke vår kårde overfor en så ærlig og derfor så betagende motstander. Moen skriver i en tung stund kvelden 15. februar 1944 i sellen på Møllergaten 19:

«JEG ER BARE BUNNLØST ULYKKELIG. Av forfengelighet og vinnesyke søkte jeg en stilling som jeg ikke var voksen og førte mange i ulykken. Forferdelig!!»

Petter Moen er her sikkert urettferdig mot seg selv. Iallfall Ære være hans minne og den impuls han har gitt oss alle til å gå vårt eget heroiske og rett-haveriske Jeg etter i sømnen! Som i den brune frontskjorten skjuler det seg endel lus der også.

Potemkin.

Fra rettens og urettens jungel. I

Under okkupasjonen solgte flere auksjonsforretninger beslaglagt gods

Men bare en auksjonarius er dømt - og han var medlem av NS

Mot siktedes protest oppnevnte Dorenfeldt adv. Ivar Vik til bestyrer av boet
Advokat Vik er bror til auksjonarius, dir. A.M. Vik, som var NN,s spesielle konkurrent
A. M. Vik var en energisk auksjonarius både under okkupasjonen og «frigjøringen», solgte bl. a. Hildisch's eiendeler

Av Alexander Lange

Det avgjørende i «rettsoppgjøret» i Norge er ikke den svakere eller sterkere grad av faktisk og praktisk, rettsstridig bistand til fienden — eller riktig sagt: til okkupasjonsmakten. Konstruksjonen «bistand til fienden» er brukt mot bedre vitende for å kunne anvende strl. § 86 og for å dølge det faktum, at den norske statsmyndighet ved å tiltre Haag-konvensjonen av 1907 og kunnngjøre den i Norsk Lovtidende, har forpliktet Norges befolkning overfor en eventuell okkupati, bl. a. til en viss lydighet og et omfattende samarbeid. Straffbarheten for «landssvik» er i alminnelighet knyttet til en etikett, til medlemskap i Nasjonal Samling som var et av det Kgl. Justis- og Politidepartement godkjent, lovlig parti. Denne godkjennelse er aldri opphevet.

Grellt vises denne ulikhet for loven i det frigjorte Norges behandling, bl. a. av offentlige auksjonsforretninger, som under okkupasjonen solgte beslaglagt gods — det såkalte flyktningegods — i henhold til okkupasjonsstyrets forordninger, bestemmelser og befalinger.

Okkupasjonsmakten kan etter folkeretten forby innbyggere av det okkuperte land å rømme til utlandet for å sette seg i forbindelse med okkupasjonsmaktens fiender, og den fortrenkte (rømte) regjering.

Befolkningen skal ikke ta noen skritt mot besettelsesmakten og dennes folkerettslige rettigheter, ikke engang til støtte for den fortrenkte statsmakts krigsførsel. Adgangen til videre frigjøring hadde Norge avskåret seg i kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940. Avtalen gjentar Tysklands krav til Norge av 9. april

Kommunikasjonsforbudet med utlandet ble presisert i denne avtales § 5, hvor det bl. a. heter:

«— Den norske overkommando skal videre straks avholde seg fra å bruke de forhåndenværende sambandsmidler til å kommunisere med utlandet, og sørge for at det heller ikke gjennom sivile myndigheter eller privatpersoner finner sted noen radio-, telefon- eller telegrafkorrespondanse med de stater som Det Tyske Rike er i krig med.

Grenseforbindelsen med Sverige og Finnland opprettholdes i det omfang som de økonomiske forhold krever det.»

Det var i Oslo under okkupasjonen 12—14 auksjonsforretninger,

og såvidt vites solgte alle disse flyktningegods. Men sikkert ikke med glede! Publikumstilstrømningen var til dels så enorm at det måtte utstedes adgangskort!

Auksjonariusene fant å måtte bøye seg for myndighetenes påbud om salg, hvis de ville beholde bevillingen. Det er ikke opplyst at noen nektet. Hvis de hadde nektet var det beslaglagt gods sannsynligvis blitt ført til Tyskland og solgt der, og hva da med emigrantenes sjanser til å få se regnskapene og til å få noe igjen?

Det ser ut til at myndighetene har unnlatt rettsforfølgning overfor de med okkupasjonsmyndig-

han mot sin protest av retten ved herr DORENFELDT påvunget en «bobestyrer», advokat Ivar Vik, som er bror av NN,s spesielle konkurrent gjennom mange år og energisk auksjonarius under og etter okkupasjonen, søger av Hildisch-eiendeler, direktør A. M. Vik N. N. var medlem av NS, og hadde under okkupasjonen skrevet en artikkel på anmodning fra en svensk avis om hvordan han anskuet forholdene i det besatte Norge... Han mente at de ikke var så fæle som påstått av norske emigranter i Sverige.

Som de andre auksjonsforretninger i Oslo formidlet NN. på myndighetenes anmodning også salg av det såkalte flyktningegods. Han anslår for sitt vedk. antallet av slike boer til ca. 80. 12 000 hovedpersoner var under okkupasjonen berørt av konfiskasjoner. Salgssummene som med fradrag av den vanlige provisjon ble innbetalt til det offentlige, beløp seg til ca. 900 000 kr. i auksjonarius NN,s tilfelle.

Denne sum dukket opp Eidsivating lagmannsretts landssvikavdelings barbariske dom over ham av 19. desember 1945 i form av — «erstatning»! Retten anslo hans nettoformue til om lag kr. 40 000. Han ble likeså godt idømt en bot på kr. 25 000 og inndragning kr. 36 000. Samt nesten alle de tillitstap og rettighetstap som syke (eller sinte?) sjeler hadde utpekulert i den prov. an- og u-ordning av 15. desember 1944. — I anledning tillitstap må jeg sitere herr Eivind Berggrav fra dengang, han hadde

mot en avgjørende innsigelse:

«Forsvareren mener at tiltalte ikke kan straffes etter anordningen, da den ikke setter straff for medvirkning, og tiltalte bare har medvirket som kommisjonær ved salgene. Anordningen rammer imidlertid også den som har hatt beslaglagt gods i sin besittelse, så tiltalte iallfall forsåvidt (!!!) kan straffes etter anordningen, da det ikke er tvil om at han har hatt de forskjellige eiendeler i sin besittelse. Retten er imidlertid av den oppfatning at tiltalte også kan straffes, når han selv har solgt dem på sine auksjoner.»

Hvis dette hadde vært sikker norsk rett, og ikke bare løssaktig krisejuss mot antatte politiske motstandere under krisen etter maktavernes hjemkomst fra London — hadde det selv sagt vært anlagt straffesaker mot alle som vitterlig og i store mengder — under voldsom tilstrømning av et kjøpelystent publikum solgte beslaglagt gods under okkupasjonen. Men det er ikke skjedd!

Ikke med ett ord drøfter denne domstol reelt de subjektive og objektive betingelser for straff. Ikke med en stavelse gir den okkupasjonstidens bydende og evt. straffbefriende bakgrunn for den tiltaltes handlinger. Ikke en linje om den i dette tema avgjørende lovstoff og de av norske statsmyndigheter kunnngjorte bestemmelser om befolkningens lydighetsplikt mot okkupanten, og dennes rett til å forordne nettopp på dette område, hva den tiltalte hadde rettet seg etter.

Dommerne Guldbransen og Ryen bør vel minnes u-juridiske konjunktur-galopper, med en viss rødme på sine kinner? Også den av 20. desember 1945 — den for Eidsivating lagmannsrett beskjæmmende dom mot auksjonarius N. N.

De lege dommere i saken mot NN bør intet bebreides. Deres antatt rettsbevisstløshet og fordomsfullhet er åpenbart blitt styrket av de rettslærte dommere, deriblant en stor norsk jurist fra før 1940, som gikk kriselovens ærend nå i sitt livs siste oppspurt.

DOMMEN VAR ENSTEMMIG

Hør denne lagmannsrett, for det strenge men rettfærdige oppgjør og sammensatt etter tidligere kst. statsråd Riisnæs' opskrift, ytre seg om det åpenbart viktigste av alt, i disse det europeiske menneskes venteår på den selv-forskyldte undergang — ja, hør

Sørreisa Betongvarefabrikk

— SØRREISA —

Spesialitet: VIBROBLOKK

Komplette lysanlegg for fiskerbåter. Opptar ordres på Radiotelefoner, Telefonisendere og Ekkolodd.

Agentur — Assuranse.

O. ANDREASSEN, Mohamn

«Murene ramler»

Ny oppsiktsvekkende bok av P. HARSEM, post box 23, Smestad pr. Oslo. Pris kr. 1,50 inkl. porto.

UTROLIG, MEN SANT»

Restopplaget selges for kr. 4,00 inkl. porto.

Enestående tilbud!

Vi har anledning til å by Dem følgende bokpakke til den uhørt lave pris av kr. 6,— fritt tilsendt. Pakken inneholder:

Generalkonsul P. Harsems 3 bøker:

«Utrolig men sant», «Folkedommen over Rettssvikene» og «Murene ramler».

Beløpet kr. 6,— kan sendes vår postgirokonto nr. 81827 eller direkte til: «8. Mai», Kristiansund N.

Vil spansktalende

dame eller herre som ønsker å emigrere til Syd-Amerika, skrive til bill. mrk. «Gjensidig hjelp ell. samarb. nr. 435». Opplysninger om utd., arb.planer og interesser ønskelig. Person med kjennskap til chilenske forh. har intr.

Vår kjære

Bjørner Vigerust

døydde stilt og fredeleg den 6/11, nær 70 år.

Vart gravlagd frå Dovre kyrkje — måndag 20/11.

For ætta

Jacob og Martin Vigerust

Julens gavebok

er

«Angrer du ikke»

av

BIRGER KVITTING

Kjøp denne interessante og avslørende roman fra okkupasjonens og etterkrigstidens Norge.

Les den selv og send den som julegave til venner og kjente i inn- og utland.

Ved innsendelse av kr. 7.— sendes boken portofritt.

Bestillinger mottas av

«8. MAI»

Boks 41 — Kristiansund N.

GRIPAR FORLAG

Meddelelse til mine kunder
 .. på nysaltet uer

Det var i Oslo under okkupasjonen 1940.

I 1940 —

— Fortsatt fra side 1 —

at det ikke var aktuelt å utgi noe forsvar for landssvikene. Og justisministeren uttalte i et intervju med «Morgenbladet», at dokumentene var framlagt. Etter dette var det umulig å samarbeide med justisminister Gundersen.

Jeg visste at forhandlingsprotokollene for «Nemnda for industri og omsetning» manglet. Jeg ble da nødt til å utgi de dokumenter jeg kunne skaffe meg. I Danmark har myndighetene offentliggjort en rekke dokumenter som ble av verdi for rettsoppgjøret der.

De embetsmenn som har undertegnet departementskriv i okkupasjonstiden går jeg ut fra er enige i at skrivene ble offentliggjort. Det er utmerkede menn som har gjort det jeg har pekt på. Mitt angrep er ikke rettet mot disse menn, men mot selve rettsoppgjøret.

Jeg vil altså at det skal anvendes samme mål på alle. Det er ikke gjort. Det er anvendt straff for relativt ubetydelige bistandshandlinger. De kynlige er gått fri, mens de ukyndige og de mange ubetydelige er blitt straffet.

I en avis leste jeg nettopp at i Trøndelag gikk de ledende menn i 1940 med en følelse av at de hadde livet til låns. Det skal forklare hvorfor de gjorde det okkupanten krevde. Men i krig, sa Lange, skal uskutte menn ha livet til låns. Etter hvert som sannheten og dokumentene er kommet fram her i landet, er dommene blitt mildere.

Jeg har optrådt for å gjøre oss kampberedt til neste krig.

Rettsoppgjøret har splittet oss. Og jeg har uttalt at vi må se å finne en form for amnesti, for å hele disse store sår.»

Etter Langeland fikk direktør Bergsvik ordet til sin tale, og som vi på grunn av plassmangel ikke kan offentliggjøre for i neste nummer.

Som første vitne møtte sorenskriver Ole P. Harbek. Aktor, statsadvokat Rolf Ryssdal, åpnet med å gi Harbek en orientering om hva Langeland og Bergsvik hadde uttalt kort forut.

Advokat Borgen grep inn og påtalte den irregulære fremgangsmåte som aktor benyttet seg av og uttalte bl. a.: «Jeg har aldri hørt noe slikt i en rett!»

Lagmannen erklærte seg enig i kritikken.

Det ser ut til at myndighetene har unnlatt rettsforfølgning overfor de med okkupasjonsmyndighetene samarbeidende auksjonsforretninger, hvis innehaveren ikke var medlem av NS. Dog ble en auksjonarius som ikke var NS i all stillhet ilagt en bot. At det skulle være skjellig grunn til å behandle ham strengere enn de andre «gode nordmenn» i lauset er ikke opplyst.

Jeg skal først ta et eksempel på hva en auksjonarius ustraffet kunne foreta seg, som ikke var medlem av NS. Overlege Carl Semb dro av en eller annen grunn til Sverige i mars 1943. Sommeren samme år opprettet han såkalte helseleire i Sverige for norske emigranter. Disse leirer hadde et militært tilsnitt og ble forløperen for den militære organisasjon Rikspolitiet som i sin makt og herlighet — tungt ruste — sammen med viserikspolisjef, bilkjører, kriselovgiver Olaf Svendsen etter den tyske kapitulasjon vendte tilbake til et beundrende folk.

Disse helter ble satt til å «bevokte» NS-fanger og ble av disse kalt for «smørgås». I VAR TID's oktobernummer 1946 finnes overlege Semb på omslagsbildet og betegnes her som oberst og sanitetssjef. (Formentlig i den norske Sverige-hæren?) Overlegens innbo og løsøre var etter de dengang gjeldende regler for en betydelig dels vedkommende, solgt fra City Auksjon, inneholder herr disp. Eivind Rølles. Dette fremgår av en annonse fra overlege Semb, som etterlyser sitt løsøre og innbo, i Arbeiderbladet 18. mars 1946.

Herr Rølles er ikke straffet, og vel er det! Det er ikke straffen som er det viktigste, men at grensen mellom rett og urett blir trukket opp på en rettfærdig, lovlig og autoritativ måte.

Retsfornektelsen og ulikheten for loven manifesteres i saksbehandling og Eidsivating lagmannsretts dom av 19. desember 1946 over auksjonarius N. N.

Denne auksjonarius — født og oppvokst i Sverige — fikk bevilning til å drive auksjonsforretning i Oslo i 20-årene, etter tidligere å ha drevet skipsrederi og auksjonsforretning. Og så drev han sin store, velanskrevne auksjonsforretning fram til den annen verdenskrig.

Hvorvidt hans konkurrenter — eller spesielt en — følte hans forretning som en torn i kjøttet vet ikke jeg. Men på basis av det som siden skjedde kan en jo ha sine tanker. Etter «frigjøringen» ble

ber 1944. — I anledning tillits- tap må jeg sitere her Eivind Berggrav fra dengang han hadde råd til å være snill og ikke var blitt biskop:

«— og så denne barbariske 10 års offentlige mistillit. Den står dessverre alt for godt i samklang med et ynkelig folkehysteri. Men staten skulle i det minste gå foran i å være fornuftig.» (Se Fangens sjel — og vår egen, side 66.)

Dessuten hadde denne minneverdige lagmannsrett for å ramme NN.s auksjonsvirksomhet mv. under okkupasjonen, dekretet følg. vidunderligheter som mulig ens vedk. fagdommere hadde blitt mentalundersøkt for, hvis de hadde prestert noe lignende i sine eksamensoppgaver til juridicum?

Kjære leser, hør nå på løyer som for den tiltalte og hans familie var blodig alvor i menneskejaktens gyldne tid 1945, prestert av følgende herrer: Rettens form., lagmann Erik Solem, som ytterst ubetimelig er gått til en bedre verden. Meddommere: lagdommer G. Gulbrandsen, lagdommer Halvard Ryen. Så var det d'herrer domsmenn med det friske blikk: Prokurist Kristoffer Krog, kontorsjef Andreas Hagen, kirkegårdsarbeider Georg Jacobsen, frisør Georg Syversen.

Den som kan ha hatt mest glede av det var kanskje frisøren, for sannelig ble auksjonarius N. N. barbert!

TI KJENNES FOR RETT

«— Retten skal bemerke at alle salgene av beslaglagt gods er straffbare etter straffelovens § 86 (!!!), men bare de salg som har funnet sted etter 18. desember 1942 rammes av forordningen av samme dag.» (!!!) Dette u-juridiske sammensurium laget av sinte, norske emigrantjurister i London var jo fullstendig ukjent i Norge under okkupasjonen — ikke lovlig kunngjort — og er bare av den grunn en straffereettslig nullitet. Men retten fortsetter uanfektet: «Etter de opplysninger som foreligger om tiltaltets omsetning, antar retten at en omsetning på minst kr. 800000 rammes av anordningen.»

Forsvareren, en begavet jurist, men muligens hemmet av frykt for represalier for eget forhold under okkupasjonen som sikkert var lovlig, legger et rettslig syre-element inn i den Solemske krisejus som fortærer den!

Selv i medvinden anno 45 må det ha vært pinlig for herrene Solem, Gulbrandsen og Ryen å samle seg om følgende «forsvar»

plottet med manuelt arbeid? Denne bjeffende lille halv-gud i den permanente jubilerende offentlige midler i Oslos glimrende kommunale High Life i Rådhusets saler og kabinetter, Akershus og Heftye-villaen — han hadde lett spill i denne saken! Ikke minst fordi lagmannen for dette bruk hadde skapt en ny skole i norsk straffeprosess, med å kombinere dommerstillingen med anklagerens (og med «lovgiverens»).

Lagmannen slo straks den rette tone an med å karakterisere det beslaglagte gods som «tjuegods». — Fant De det riktig at politiet stjal Deres landsmenns gods? — Stjal?

— Kall det beslag da! — (Fra Morgenpostens referat 20. desember 1945.)

Sannelig var det «walk over» for aktor i denne skinnprosessen — i en stat som ellers har omgjerdet den siktede og den tiltalte med så mange fendere og kauteler i straffeprosessloven av 1887, at denne er blitt kalt lovovertrederens fribrev.

Da tiltalte etter gammel rettskikk tilslutt reiste seg og trodde han — tross alt — var i en norsk rettssal og holdt i hendene et papir med noen ord han hadde skrevet til sitt forsvar, «ur sitt svenska hjärtans djup», da smalt disse ord fra den store dommers sete:

«Han måtte fortsatt innesperres alle disse måtte innsperres, og bringes til taushet lenge — — — En tanke ga angst: Hvor lenge?»

Etter ca. 4 timers rettsforhandling dømte de ham enstemmig til 7 — syv — års fengsel. Aktor hadde nedlagt påstand på 8 — åtte — år. Så gikk de hjem og spiste oksebryst med løksaus. — Far må hvile hodet, barn. Far har vært i retten og dømt en farlig landssviker, som har solgt tante Rebekkas radio. I kveld skal far i stor fest på Slottet....

Var det da ikke andre ting i denne manns sak enn auksjons-salg? Joda, det var det! men ingenting var dekket av og beskrevet i noensomhelst paragraf i straffeloven Såvidt jeg kan skjønne.

Aktor i saken, en ekte pygme, —farlig i medvind og for tiden full av stillinger og av fortid i å undergrave det han nå tilsynelatende støtter opp — Rådhus-

vært plottet med manuelt arbeid? Denne bjeffende lille halv-gud i den permanente jubilerende offentlige midler i Oslos glimrende kommunale High Life i Rådhusets saler og kabinetter, Akershus og Heftye-villaen — han hadde lett spill i denne saken! Ikke minst fordi lagmannen for dette bruk hadde skapt en ny skole i norsk straffeprosess, med å kombinere dommerstillingen med anklagerens (og med «lovgiverens»).

Lagmannen slo straks den rette tone an med å karakterisere det beslaglagte gods som «tjuegods». — Fant De det riktig at politiet stjal Deres landsmenns gods? — Stjal?

— Kall det beslag da! — (Fra Morgenpostens referat 20. desember 1945.)

Sannelig var det «walk over» for aktor i denne skinnprosessen — i en stat som ellers har omgjerdet den siktede og den tiltalte med så mange fendere og kauteler i straffeprosessloven av 1887, at denne er blitt kalt lovovertrederens fribrev.

Da tiltalte etter gammel rettskikk tilslutt reiste seg og trodde han — tross alt — var i en norsk rettssal og holdt i hendene et papir med noen ord han hadde skrevet til sitt forsvar, «ur sitt svenska hjärtans djup», da smalt disse ord fra den store dommers sete:

«Vi skal ikke ha noe foredrag her!»

Den av angina pectoris lidende tiltalte avsto fra sin forsvarstale og saken ble opptatt til doms. Lagmann Thinn's, lagmann Salomonsens og professor Jon Skeies ånd — lovens ånd — hadde glimret med sitt fravær etter en gang i Eidsivating lagmannsrett etter «frigjøringen».

Alexander Lange.

H. Hausmann

Sørreisa

Husk din egen postadresse!

Forbundets sekretariat mottar meget ofte brev hvori avsenderen ber om omgående svar, men hvor han helt har glemt å opplyse om sin postadresse. Vanligvis oppgis det et gårdsnavn, men av slike kan det være hundrede enslydende rundt om i landet, og sekretariatet blir tross alle anstrengelser dessverre hyppig ute av stand til å gi noe svar. — Husk derfor på at du under ditt navn gjør tydelig greie for hvilket poststed du sogner til.

FORBUNDET
Kierschows gt. 5, Oslo. Tlf. 37 76 96

Meddelelse til mine kunder på nysaltet uer

Grunnet stor ordreinnngang på nysaltet uer, ble der vanskelig å skaffe mindre emballasje.

Jeg har derfor i samråd med fiskerne først lakesaltet fisken i 8 dager i tønner, hvoretter den er pakket i passer. Nå i den kalde årstid skulle varen bli prima. Den bes lagt i tønner ved fremkomsten og lakesaltet. Saltingsgraden avhenger av hvor lang tid den skal lagres fremover. Det viser seg at frakten blir langt billigere i kasser, og emballasjen er jo også meget billigere. Kunden får derfor en meget billigere fisk enn ellers, mens arbeidsomkostningene her blir vesentlig større. Jeg takker for Deres ordre, og ønsker Dem en god mottakelse av varen. Jeg hører gjerne fra Dem senere ved behov av fiskevarer.

O. ANDREASSEN
Mohamn, Espenesbogen

Agenter

ansettes for salg av lettseigelige artikler til forretninger og private. Kapital unødvendig. Oppgi salgsdistrikt.
Bill. mrk. «ENCO», nr. 428.

JULEGAVEN

i år er boken «Urolig blod». Samfunnsroman, 200 sider, innb. m. forfatterens dedikasjon, for kr. 5.—.

O. O. FURUSETH, Steinvik
Postgiro nr. 41098

Elghundvalper,

årsgamle til elgjakta 1951. Ren stamme i generasjoner, med jaktsikre dyr.

STAVSETRA KENNEL
(B) Bjørkmyr

Fhv. offiser,

lensmann og sveitf. i AT u. okkp. ø. arb. Kontor, regnskap, arb. leder, formann, sjåfør (off.pb.). Skogs-, jordbruks-, snekkerkyn-dig m. m. Tar gjerne forpaktning. Bill. mrk. «Altmuligmann nr. 417».

PASS PÅ!

Energiske selgere, agenter og forhandlere søkes mot meget høy godtgjørelse for Dr. jur. Gustav Smedals berømte bok **Patriotisme og Landssvik** Utsalgspris kr. 12,00 fint innb. Kommissionslager mot referanse. Skriv straks.

KARL SEELAND
Oppgård st.

Nordmørspostens Trykkeri